Semiannually journal of Value & Behavioral Accounting 10.29252/aapc.5.9.335

Investigating the Effect of Audit Committee Characteristics on Sustainability Reporting Level

Mostafa Abdi
Assistant Professor of Accounting, Roozbeh University, Zanjan, Iran.
abdi.accounting@roozbeh.ac.ir

Saeid Homayoun
Senior Lecturer in Accounting, Faculty of Education and Business,
University of Gavle, Sweden.(saeid.homayoun@hig.se)

Mahdi Kazemiolum*
Ph. D in Accounting, (Inviting), Faculty of Economic and Social Sciences,
Bu-Ali Sina University, Hamadan, Iran.
(Corresponding Author)
mkolum1361@gmail.com

Abstract:

The purpose of this study is to investigate the effect of audit committee characteristics on the level of sustainability reporting of companies listed on the stock exchange with emphasis on agency theory, legitimacy theory and stakeholder theory. The data collection method is archival and to test the research hypotheses, the data of 152 companies listed on the stock exchange that were collected during the period 2014 to 2018 have been used. For data analysis, regression with a combined data approach was used. The Global Reporting Initiative's checklist has been used to measure sustainability reporting. The findings indicate that audit committee characteristics (size, independence, financial expertise and gender diversity of the members) have a positive and significant effect on corporate sustainability reporting level. Evidence suggests that the audit committee is effective as a corporate governance mechanism and control tool in improving the reporting quality in general and sustainability reporting in particular enhance to achieve the stakeholders goals. The findings of this study have important results for compilers of requirements and standards, management of companies and stakeholders. The findings of this study show the importance of disclosure requirements for non-financial information (environmental, governance and social information) for legislators and standardizers. The results of this study improve stakeholder awareness of the importance of corporate social responsibility, corporate governance, and environmental information on credit

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]
[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]
[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

and investment decisions, and encourage companies to disclose sustainable reporting information in order to play their social role.

Keyword: Audit Committee, Corporate Governance, Stakeholders, Sustainability Reporting, Sustainable Development.

.

Copyrights

This license only allowing others to download your works and share them with others as long as they credit you, but they can't change them in any way or use them commercial.

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]

[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]

[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]

[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]

[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

مقاله پژوهشی

دو فصلنامه حسابداری ارزشی و رفتاری- سال پنجم، شماره نهم، بهار و تابستان ۱۳۹۹، صفحه ۳۳۵-۳۶۹

بررسی تاثیر ویژگی‌های کمیته‌های حسابرسی بر سطح گزارشگری پایداری

مصطفی عبدی[۱] سعید همایون[۲] مهدی کاظمی علوم*[۳]

تاریخ دریافت:۹۹/۰۱/۰۵ تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۳/۳۱

چکیده

هدف این پژوهش بررسی تاثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر سطح گزارشگری پایداری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار با تاکید بر نظریه نمایندگی، نظریه مشروعیت و نظریه ذی‌نفعان است. روش گردآوری داده‌ها آرشیوی است و برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از داده‌های ۱۵۲ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار که طی دوره زمانی ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۷ جمع آوری شده، استفاده شده است. برای تحلیل داده‌ها از رگرسیون با رویکرد داده‌های ترکیبی استفاده شده است. برای سنجش گزارشگری پایداری از چک لیست سازمان ابتکار گزارشگری جهانی استفاده شده است. یافته‌ها حاکی از آن است که ویژگی‌های کمیته حسابرسی (اندازه، استقلال، تخصص مالی و تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی) تاثیر مثبت و معناداری بر افزایش سطح گزارشگری پایداری شرکت‌ها دارد. شواهد بیانگر اثربخشی کمیته حسابرسی به عنوان یک سازوکار حاکمیت شرکتی و ابزار کنترلی در بهبود کیفیت گزارشگری به طور عام و گزارشگری پایداری به‌صورت خاص به منظور تحقق اهداف ذی‌نفعان است. یافته‌های این پژوهش نتایج با اهمیتی را برای تدوین‌کنندگان الزامات و استانداردها، مدیریت شرکت‌ها و ذی‌نفعان دارد. یافته‌های این پژوهش اهمیت الزامات افشای اطلاعات غیرمالی (اطلاعات محیطی، راهبری و اجتماعی) را برای قانون‌گذاران و استانداردگذاران را نشان می‌دهد. نتایج این پژوهش آگاهی ذی‌نفعان از اهمیت مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، حاکمیت شرکتی و اطلاعات زیست‌محیطی

[۱] استادیار حسابداری، موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی روزبه، زنجان، ایران.
abdi.accounting@roozbeh.ac.ir

[۲] دانشیار حسابداری، دانشکده آموزش و بازرگانی، دانشگاه گوله، سوئد saeid.homayoun@hig.se

[۳] دکتری حسابداری (مدرس مدعو)، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه بوعلی‌سینا، همدان، ایران.
(نویسنده مسئول) Mkolum1361@gmail.com

درباره تصمیمات اعتباری و سرمایه‌گذاری را بهبود بخشیده و شرکت‌ها را ترغیب می‌نماید تا افشای اطلاعات گزارشگری پایداری را به منظور ایفای نقش اجتماعی خود بهبود بخشند.

واژگان کلیدی: توسعه پایدار، حاکمیت شرکتی، ذی‌نفعان، کمیته حسابرسی، گزارشگری پایداری

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]

[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]

[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]

[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]

[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

۱-مقدمه

گزارشگری پایداری گزارشی سازمانی است که اطلاعاتی پیرامون عملکرد اقتصادی، زیست محیطی، اجتماعی و نظام راهبری را ارائه می‌کند (مهرانی و همکاران، ۱۳۹۴). در سال‌های اخیر، گزارشگری پایداری[1] به بخش مرکزی راهبردهای تجاری وارد شده است و پژوهشگران، پایداری شرکت را به عنوان هسته مرکزی شرکت‌ها در نظر می‌گیرند (کیرون و همکاران، ۲۰۱۵). پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی فعالیت شرکت‌ها، گزارشگری پایداری را به عنوان یکی از موضوعات چالش برانگیز تحقیقات حسابداری مطرح ساخته است (کاشانی‌پور و همکاران، ۱۳۹۹). پایداری شرکتی به سرعت در حال تحول بوده و رابطه بین بعد مالی عملکرد پایداری (جنبه اقتصادی) و ابعاد غیرمالی عملکرد پایداری (زیست محیطی، عملکرد اجتماعی و نظام راهبری) به عنوان مکمل نگریسته می‌شود (ویجن، ۲۰۱۴؛ رضائی، ۲۰۱۶). پایداری شرکتی توجه زیادی از کسب و کارهای بین‌المللی، سیاست‌گذاران، قانون‌گذاران و سرمایه‌گذاران را در مورد جنبه‌های مختلف پایداری سازمانی از جمله نظریه‌ها، استانداردها، عملکرد، ریسک‌ها و گزارش پایداری و اطمینان بخشی به خود جلب کرده است (رضائی، ۲۰۱۷). با توجه به گسترش فعالیت‌های تجاری در جهان و اهمیت پایداری در حوزه‌های سازمانی، دانشگاهی و حرفه‌ای، مقوله پایداری جزء نخستین اهداف کشورها و شرکت‌ها قرار گرفته است. اما در کشور ایران توجه کمتری به این موضوع شده است (عبدی و همکاران، ۱۳۹۸).

اخیرا پایداری شرکتی[2]، توجه مدیران و اعضای هیئت مدیره شرکت‌های بزرگ را نیز به خود جلب کرده است، همان‌طور که در گزارش اخیر سازمان ملل متحد، در نشستی اکثریت اعضاء (۸۷ درصد از ۳۷۹۵ مدیران مورد مطالعه) بیان کردند که هیئت مدیره باید نقش مهمی در توسعه پایدار داشته باشد و ۹۰ درصد اعضاء موافق این موضوع بودند که مدیران باید با چالش‌های پایداری مواجه گردند (کیرون و همکاران، ۲۰۱۵). مدیران همواره با تصمیم‌گیری در مورد چگونگی تخصیص منابع کمیاب شرکت با تأکید بر موفقیت تجاری در بلندمدت مواجه هستند (وادوک و گریز، ۱۹۹۷). نهادهای حاکمیت در انواع سازمان‌ها مانند هیئت مدیره، کمیته حسابرسی و حسابرسان داخلی و کمیته ریسک برای استفاده مسئولانه از منابع خود و به منظور ایجاد و بهینه‌سازی ارزش پایدار برای سهامداران، مسئولیت دارند (رحمانی، ۱۳۹۸). اجرای مؤثر الزامات حاکمیت شرکتی، عامل اصلی موفقیت در کسب و کار تجاری در بلندمدت است. رویه‌های ضعیف حاکمیت شرکتی یکی از عوامل مهم بحران مالی و ورشکستگی برخی از شرکت‌ها در سال‌های اخیر بوده است. شکست شرکت‌ها نیرویی را در جهت فراخوانی برای تدوین مقررات و

[1] Sustainability Reporting
[2] Corporate Sustainability

الزامات سخت‌تر، رویه‌های قوی‌تر حاکمیت شرکتی و افشای شفاف‌تر اطلاعات مالی و غیرمالی برای ذی‌نفعان به منظور کنترل و نظارت مؤثر بر شرکت‌ها، پاسخگویی بیشتر مدیریت و ارزیابی بهتر عملکرد افزوده است. این ورشکستگی‌ها عامل مهمی برای گسترش تغییرات نظارتی در الزامات حاکمیت شرکتی در سراسر جهان بوده است (ویتک و یه، ۲۰۱۳).

حاکمیت شرکتی و ارکان آن مانند کمیته حسابرسی و کمیته ریسک، به عنوان سازوکاری برای بهبود پاسخگویی مدیریت در برابر ذی‌نفعان، از اهمیت حیاتی برخوردار است. در این راستا بوالی و عجمی (۲۰۱۹) بیان می‌کنند که دو اصل اساسی حاکمیت شرکتی، پاسخگویی در قبال عملکرد و رفتار شرکت‌ها نسبت به سهامداران و شفافیت در زمینه افشای اطلاعات مالی و غیر مالی است. شفافیت به ذی‌نفعان این امکان را می‌دهد تا اطمینان حاصل کنند که واحد تجاری به خوبی اداره می‌شود و هیئت مدیره و مدیران اجرایی پاسخگو هستند. نتایج پژوهش کریفو و همکاران (۲۰۱۸) حاکی از نقش حاکمیت شرکتی به‌عنوان محرک کلیدی پایداری شرکتی است.

کمیته حسابرسی یکی از ارکان کلیدی حاکمیت شرکتی است و اثربخشی آن در ارائه اطمینان به ذی‌نفعان، برای شرکت، با اهمیت است و انتظار می‌رود برای ذی‌نفعان ارزش پایدار ایجاد نمایند. از آنجا که اجرای گزارشگری پایداری و استقرار سازوکارهای حاکمیت شرکتی در مراحل اولیه خود در ایران و بازارهای نوظهور است، در مقایسه با کشورهای توسعه‌یافته، پژوهش‌های تجربی درباره نقش حاکمیت شرکتی در مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها[1] اندک است؛ بنابراین، این مطالعه در زمره نخستین پژوهش‌های تجربی در داخل کشور است که به بررسی تاثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر سطح گزارشگری پایداری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار پرداخته است. با این حال برزگر و همکاران (۱۳۹۸) تاثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها را با استفاده از چک‌لیستی که ۱۶ مولفه مرتبط با سه بعد اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی را شامل می‌شد، مورد مطالعه قرار دادند که تمایز این پژوهش با پژوهش‌های حوزه مسئولیت اجتماعی استفاده از چهار بعد اجتماعی، اقتصادی، محیطی و راهبری و ۶۷ مولفه است.

با توجه به این‌که شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، نقش مهمی در اقتصاد کشورها به عنوان یک منبع اصلی تأمین اعتبار ایفا می‌کنند (جیزی و همکاران، ۲۰۱۴) و با ذی‌نفعان متنوعی در ارتباط هستند و افشای پایداری برای سرمایه‌گذاران با اهمیت است و همچنین در حال حاضر در کشور فقط شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار ملزم به تشکیل کمیته حسابرسی هستند، بنابراین بررسی افشای پایداری آنها حائز اهمیت است. بر این

[1] CSR

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]
[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]
[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

اساس، عوامل مؤثر بر افشای اطلاعات پایداری باید مورد تأکید قرار گیرند. این مطالعه از ابعاد مختلفی به ادبیات مرتبط با ارکان حاکمیت شرکتی و گزارشگری به صورت عام و گزارشگری پایداری به‌صورت خاص کمک می‌کند. نخست، از دیدگاه پژوهشی، مطالعات حوزه کمیته حسابرسی و اثربخشی آن را در افشای پایداری نشان می‌دهد. دوم، یافته‌های این پژوهش می‌تواند مورد توجه تدوین‌کنندگان قوانین و مقررات و سیاست‌گذاران و به ویژه سازمان بورس اوراق بهادار و نیز سازمان حسابرسی در زمینه ارائه رهنمود یا استانداردهای گزارشگری پایداری قرار گیرد. در ادامه مبانی نظری و تجربی پژوهش، فرضیه‌های پژوهش، روش پژوهش، یافته‌ها و نتایج پژوهش ارائه می‌شود.

۲-مبانی نظری و پیشینه پژوهش

■ گزارشگری پایداری

از زمان معرفی طرح گزارشگری جهانی[1]، گزارشگری پایداری به‌عنوان یک حوزه پژوهشی جدید با تمرکز بر افشای غیرمالی تبدیل شده است. طرح گزارشگری جهانی افشای زیست محیطی، اجتماعی و شرکتی را در بر می‌گیرد. ویلبرن و ویلبرن (۲۰۱۳) اذعان می‌کنند که شاخص‌های عملکرد پایداری (زیست محیطی، اجتماعی و شرکتی) می‌توانند هم به واحد تجاری کمک کنند تا استراتژی‌های پایداری را ایجاد کنند و هم به سهامداران کمک کنند تا عملکرد پایداری یک شرکت را ارزیابی کنند (رائو و تیلت، ۲۰۱۶). بر اساس دستورالعمل‌های گزارشگری پایداری، گزارشگری پایداری، فرآیندی است که به سازمان‌ها در تعیین اهداف، اندازه‌گیری عملکرد و مدیریت تغییر به سمت اقتصاد جهانی پایدار (روشی که سودآوری طولانی مدت را با مسئولیت اجتماعی و مراقبت از محیط‌زیست تلفیق می‌کند) کمک می‌نماید. گزارشگری پایداری بین عملکرد اقتصادی، زیست محیطی، اجتماعی و حاکمیت شرکتی ارتباطی برقرار نموده و تأثیرات مثبت و منفی بر عملکرد شرکت را منعکس می‌کند (میستری و همکاران، ۲۰۱۴؛ شارما و کلی، ۲۰۱۴). در این راستا کازی و یار (۲۰۱۷) نشان دادند گزارشگری پایداری بر کیفیت گزارشگری مالی و ارزش شرکت تاثیر مثبت دارد.

کارکنان، مشتریان، سرمایه‌گذاران، بستانکاران، تصمیم‌گیرندگان، قانون‌گذاران و سهامداران مختلف، همواره افشای اقتصادی، زیست‌محیطی، اجتماعی و شرکتی را به‌منظور تعیین پایداری بلند مدت شرکت‌ها، دنبال می‌کنند (لپلام و همکاران، ۲۰۰۸). روش مهمی که از طریق آن شرکت‌ها سعی می‌کنند این خواسته‌ها را برآورده کنند، گزارشگری پایداری است. با ارائه گزارشگری پایداری، واحدهای تجاری، هدف خود را افزایش شفافیت، افزایش ارزش، شهرت و

[1] Global Reporting Initiative

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]
[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]
[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

مشروعیت، دستیابی به رقابت و ایجاد انگیزه در کارکنان می‌دانند (هرزیگ و همکاران، ۲۰۰۶). مشخصه اصلی گزارشگری پایداری این است که ذی‌نفعان افشای اطلاعات پایداری، محدود به سرمایه‌گذاران نیستند. در حقیقت، با افشای گزارشگری پایداری، شرکت‌ها تلاش می‌کنند تا به ذی‌نفعان در مورد طیف وسیعی از اهداف، اقدامات و عملکردهای زیست محیطی، اجتماعی و شرکتی آگاهی دهند (بوالی و عجمی، ۲۰۱۹). بر این اساس شرکت‌ها به یک سیستم گزارشگری جدید نیاز دارند که تمامی عوامل اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی موثر بر عملیات شرکت را به عنوان مجموعه واحد در نظر بگیرد و برای رفع آن، حرفه حسابداری و حسابداران حرفه‌ای باید سیستم گزارشگری جدیدی طراحی نمایند (رای و رای‌چادری، ۲۰۱۸).

در زمینه تاثیرگذاری حاکمیت شرکتی بر کمیت و کیفیت گزارشگری پایداری نظریه‌های متفاوتی وجود دارد که در ادامه به مهم‌ترین نظریه‌های موجود در این زمینه اشاره می‌گردد.

■ نظریه‌های پایداری

طرفداران پایداری بر این باورند که ارتقاء گزارشگری پایداری هم برای واحد تجاری و هم ذی‌نفعان مفید خواهد بود. با توجه به نیازها و علائق واحدهای تجاری و ذی‌نفعان برای پایداری، این پژوهش بر نظریه‌های نمایندگی[1]، مشروعیت[2] و نظریه ذی‌نفعان[3] استوار است. در این راستا گری و همکاران (۲۰۰۸) معتقدند که این نظریه‌ها می‌توانند زمینه‌ای برای افشای مسئولیت‌های اجتماعی و افشای زیست محیطی، اجتماعی و شرکتی فراهم آورند.

■ نظریه نمایندگی

کاربرد نظریه نمایندگی برای پایداری این موضوع است که فعالیت‌ها و انگیزه‌های مدیریت، در بیشتر مواقع بر اهداف کوتاه‌مدت سود تمرکز دارد و معمولاً این اهداف مرتبط با مزایای جبران خدمت مدیران است. اهداف کوتاه‌مدت سود، شرکت را از دستیابی به عملکرد پایدار و بلندمدت برای ذی‌نفعان باز می‌دارد. در این نظریه فعالیت‌های ابعاد غیرمالی پایداری (زیست محیطی، اجتماعی و نظام راهبری)، بویژه موضوعات مسئولیت اجتماعی و پایداری شرکت، به مانند مواردی نگریسته می‌شود که جزء بهترین منافع سهامداران نیست. اگرچه ممکن است این فعالیت‌ها برای سایر ذی‌نفعان ارزش‌افزایی داشته باشد. بنابراین طبق این نظریه، شرکت‌ها باید با تمرکز بر ایجاد ارزش، بر منافع سهامداران خود تمرکز کنند (رضایی، ۲۰۱۷). ازآنجا که در شرکتها، هیات مدیره بالاترین مقام اجرایی در رابطه با تنظیم سیاستهای شرکت و تصمیمات مهم در زمینه

[1] Agency Theory
[2] Legitimacy Theory
[3] Stakeholder Theory

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]
[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]
[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

استراتژی‌های شرکت است، نقش مهمی در تصمیم‌گیری و تعیین استراتژیهای گزارش پایداری شرکت‌ها دارند. آپوهامی و تاشاکور (۲۰۱۷) اعتقاد دارند مدیران فرصت‌طلب برای دستیابی به منافع شخصی، اطلاعات مربوط به مسئولیت اجتماعی شرکت را به‌صورت تحریف شده افشا می‌کنند و بطور دقیق در این حوزه است که کمیته‌های حسابرسی برای بهبود وضعیت افشای اطلاعات اجتماعی شرکت باید نظارت مؤثری را اعمال کنند. همچنین عامری (۱۳۹۸) نشان داد متغیرهای اندازه هیات مدیره، استقلال هیات مدیره و درصد مالکیت هیات مدیره بر سطح افشای گزارش پایداری شرکت‌ها تأثیر معناداری دارند. ناسیت (۲۰۱۹) نشان داد در شرکت‌هایی که تنوع بیشتری در هیئت مدیره دارند، عملکرد پایداری شرکتی بالاتر است. همچنین یافته‌های آنان نشان داد بین استقلال اعضای هیئت مدیره و عملکرد پایداری شرکتی رابطه منفی و معناداری وجود دارد.

■ نظریه مشروعیت

نظریه مشروعیت که مبتنی بر دیدگاه سیاسی_اجتماعی ایجاد شده، به این موضوع اشاره دارد که شرکت باید به وسیله برآورده ساختن قراردادهای اجتماعی و سیاسی، از مشروعیت خود دفاع کند. شرکت‌ها باید با انتقال اطلاعات با ارزش و مرتبط با جنبه مالی، عملکرد پایدار و ورود به فعالیت‌های جنبه غیرمالی پایداری، مشروعیت خود را به دست آورده و همچنین قراردادهای اجتماعی را نیز اجرا کند (تیلینگ، ۲۰۰۴). بر اساس نظریه مشروعیت، عملکرد پایدار غیرمالی، مطلوب تمام ذی‌نفعان؛ شامل مشتریان، جامعه و محیط زیست است. این نظریه همچنین، این موضوع را بیان می‌کند که عدم رعایت هنجارهای اجتماعی و الزامات محیطی، مشروعیت سازمانی، پایداری مالی و بنابراین استفاده سازمان‌ها از محیط و برآورده ساختن نیازهای جامعه را تهدید می‌کند (رضایی، ۲۰۱۶).

بر اساس نظریه مشروعیت، افشای اطلاعات در گزارش‌های سالانه و سایر روش‌ها به منظور قانونی کردن تصمیمات و عملکرد شرکت‌ها، تأثیر مثبتی در رفع نگرانی‌های جامعه دارد و مشروعیت شرکت را بهبود می‌بخشد (بوالی و عجمی، ۲۰۱۹). کاستلو و لیما (۲۰۰۶) نشان دادند که نظریه مشروعیت، توضیحی درباره افشای مسئولیت اجتماعی توسط شرکت‌ها ارائه می‌دهد. از سوی دیگر، نظریه ذی‌نفعان نشان می‌دهد که واحدهای تجاری، اطلاعات داوطلبانه را برای برآورده کردن منافع ذی‌نفعان به منظور کسب اطلاعات بیشتر، افشا می‌کنند. با توجه به این که شرکت‌ها و موسسات مالی، ذی‌نفعان متنوع و فراوانی دارند و ذی‌نفعان آنها از سایر بخش‌های اقتصادی گسترده‌تر هستند، از این رو، آنها برای به دست آوردن پذیرش اجتماعی و پایبندی به

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]
[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]
[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

قراردادهای اجتماعی با جامعه و نیز برای تحقق انتظارات ذی‌نفعان خود، تحت فشار بسیار زیادی هستند.

■ نظریه ذی‌نفعان

ذی‌نفعان با شرکت یک رابطه و تعامل متقابل دارند و آنها موجب ارزش‌افزایی شرکت می‌شوند و در مقابل، عملکرد شرکت رفاه آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. نظریه ذی‌نفعان (فریمن، ۱۹۸۴) و نظریه حداکثرسازی ارزش[1] (جنسن، ۲۰۰۱)، حداکثرسازی عملکرد پایدار و ارزش بلندمدت شرکت را در معیارهایی می‌داند که در آن، منافع تمام ذی‌نفعان توازن داشته باشد. در زمینه حداکثرسازی رفاه ذی‌نفعان و ثروت سهامداران، فعالیت‌های ابعاد غیرمالی پایداری، تناقض و همسویی دارد. نظریه ذی‌نفعان به این موضوع اشاره دارد که فعالیت‌ها و عملکرد پایدار، ارزش بلندمدت شرکت را توسط برآورده ساختن مسئولیت اجتماعی شرکت (کمپل، ۲۰۰۷)، برآورده ساختن تعهدات زیست محیطی (کلارکسون و همکاران، ۲۰۱۱) و افزایش شهرت شرکت (وبر، ۲۰۰۸) بهبود می‌بخشد. کرمیر و همکاران (۲۰۰۵) استدلال می‌کنند که لحاظ کردن منافع ذی‌نفعان توسط مدیریت عامل کلیدی در عملکرد و افشای پایداری اجتماعی و محیطی می‌باشد.

گری و همکاران (۱۹۹۵) بیان می‌نمایند که بین مشروعیت و نظریه ذی‌نفعان تعامل وجود دارد. هر دو تئوری مشروعیت و ذی‌نفعان از زوایای مختلف انتظار دارند که هرچه اطلاعات بیشتری درباره واحدهای تجاری افشاء شود باید تأثیر مثبتی بر عملکرد شرکت‌ها داشته باشد. افشای بیشتر منجر به کاهش اهمیت مشکل عدم تقارن اطلاعاتی (کلارکسون و همکاران، ۲۰۰۸)، بهبود کارآیی نظارت بر موسسات مالی و سایر تأمین کنندگان منابع مالی (لفتویچ و همکاران، ۱۹۸۱) و کاهش هزینه سرمایه واحد تجاری (جنسن و مکلینگ، ۱۹۷۶) می‌شود. در طی چند دهه گذشته، در کنار مباحث دانشگاهی در مورد نقش گزارشگری پایداری، بسیاری از شرکت‌ها به طور داوطلبانه، تلاش خود را برای ارائه اطلاعات در مورد مسائل زیست محیطی، اجتماعی و حاکمیت شرکتی با هدف مشروعیت بخشیدن به موجودیت و تقویت شهرت خود افزایش داده‌اند (فاطمی و همکاران، ۲۰۱۸). بر اساس گزارش کی‌پی‌ام‌جی[2] (۲۰۱۱)، در سال ۱۹۹۶ تنها ۳۰۰ شرکت در سراسر جهان گزارش در مورد مسئولیت‌های اجتماعی صادر کردند که در سال ۲۰۱۸، به بیش از ۷۰۰۰ شرکت ارتقا یافت. انتظار می‌رود کمیتهٔ حسابرسی به عنوان یکی از ارکان اصلی نظام راهبری بر نحوهٔ گزارشگری مالی و غیرمالی نظارت داشته باشد تا بتواند عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیریت و ذی‌نفعان را به حداقل برساند (کارمانو و وافیز، ۲۰۰۵). موج رسوایی‌ها و فروپاشی

[1] Value Maximization Theory
[2] KPMG

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]
[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]
[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

شرکت‌ها و مؤسسه‌های مالی بزرگ دنیا، سبب شده است قوانین جدیدی در ساختار حاکمیت شرکتی ایجاد شود که یکی از این قوانین بسیار مهم، ضرورت وجود کمیته حسابرسی در ساختار حاکمیت شرکتی است. از طرفی، تأثیر شرکت‌ها بر جامعه نیز به دغدغه جهانی تبدیل شده و شرکت‌ها با افزایش فشار از طرف ذینفعان برای برخورداری از نگرش وسیع‌تر به اهداف و فعالیت‌هایشان در ابعاد اجتماعی و محیطی مواجه‌اند (برزگر و همکاران، ۱۳۹۸). با این حال، نگرانی‌هایی دربارهٔ کمیت و کیفیت افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و گزارشگری پایداری آن‌ها وجود دارد و ضروری است که کمیته‌هایی مانند کمیته حسابرسی به‌عنوان سازوکار نظارتی، در کاهش این نگرانی‌ها و نظارت و بهبود افشای گزارشگری پایداری شرکت‌ها مؤثر باشند. بر این اساس در ادامه پژوهش، به تبیین کمیته حسابرسی و تاثیرویژگی‌های آن بر گزارشگری پایداری شرکت‌ها پرداخته می‌شود.

■ کمیته حسابرسی

حاکمیت شرکتی تغییرات بسیاری را در فضای کسب و کار و به ویژه برای حرفه حسابداری و حسابرسی ایجاد کرده است. آلدرمن و همکاران (۲۰۱۱) اذعان می‌نمایند در چند سال گذشته، تمرکز زیادی بر نقش کمیته‌های حسابرسی وجود داشته است، زیرا آنها به عنوان سازوکار حاکمیت شرکتی عمل می‌کنند. یکی از مهمترین ارکان یک چارچوب مناسب برای حاکمیت شرکتی، کمیته حسابرسی است که انتظار می رود نظارت بر هیئت مدیره را بهبود بخشد، کیفیت گزارشگری مالی را غنی سازد، مشکلات عدم تقارن اطلاعاتی را کاهش دهد، عملکرد، استقلال و بی‌طرفی حسابرسان را تقویت نماید، عملکرد مدیریت ریسک را ارتقا دهد و تصمیم‌گیری مالی را بهبود بخشد؛ که این کارکردهای کمیته حسابرسی در زمان بحران‌های مالی با اهمیت‌تر است.

اخیرا نقش کمیته حسابرسی در کیفیت گزارشگری مالی و افشای داوطلبانه به طور خاص مورد بررسی قرار گرفته است (سماحا و همکاران ، ۲۰۱۵). این امر به این دلیل است که کمیته حسابرسی در حمایت از اعضای هیئت مدیره در ارائه اطلاعات دقیق، مربوط، به موقع و کافی جهت تأمین اطلاعات گزارشگری مالی در ارزیابی مدیریت و تصمیم‌گیریهای آگاهانه، حائز اهمیت است (آلگرینی و گرسو، ۲۰۱۳). یک کمیته حسابرسی اثربخش در بهبود کیفیت افشای اطلاعات و سودهای گزارش شده کمک می کند (وافیز ، ۲۰۰۵). همچنین یک کمیته حسابرسی اثربخش سطح و کیفیت افشای داوطلبانه را بهبود می‌بخشد (کارامانو و وافیز ، ۲۰۰۵). کمیته‌های حسابرسی با بررسی نقاط ضعف کنترل‌های داخلی بر بهبود کیفیت گزارشگری مالی کمک می‌نمایند (کریشنان و ویسواناتان، ۲۰۰۷) ادبیات گذشته در مورد کمیته حسابرسی اظهار داشته است که اثربخشی کمیته حسابرسی به ویژگی‌های آن بستگی دارد (ابوت و همکاران ، ۲۰۰۰ ؛

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]
[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]
[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

لی و همکاران، ۲۰۱۲). بنابراین، ترکیبی از تجربه، تخصص و توانایی و تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی برای انجام کارآمد مسئولیت‌های خود بسیار با اهمیت است (مادی و همکاران، ۲۰۱۴). در ادامه، به بررسی تاثیر جداگانه ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر سطح گزارشگری پایداری شرکت‌ها پرداخته می‌شود. این ویژگی‌ها شامل، اندازه، استقلال، تخصص مالی و تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی که در ادامه به تشریح هر یک از این ویژگی‌ها پرداخته می‌شود.

الف) اندازه کمیته حسابرسی: الزامات حاکمیت شرکتی در بسیاری از بورس‌های اوراق بهادار دنیا، حداقل اعضای کمیته حسابرسی را، سه نفر تعیین کرده‌اند. دلیل این امر آن است که ویژگی اندازه به عنوان شاخص کیفیت نظارت در نظر گرفته می‌شود (هویتاش و همکاران ، ۲۰۰۹). با توجه به نظریه وابستگی منابع[1]، با افزایش اندازه، تجارب متنوع‌تری به جلسات ارائه می‌شود و اثربخشی کمیته حسابرسی افزایش می‌یابد و کمیته را در موقعیت بهتری قرار می‌دهد تا مشکلات بالقوه را در فرایند گزارشگری مالی کشف و حل کند (سلطانا و همکاران، ۲۰۱۵). باراکو و همکاران (۲۰۰۶) نشان دادند اندازه کمیته حسابرسی بر میزان افشای گزارشگری مسئولیت‌های اجتماعی تاثیر مثبت دارد. همچنین نتایج پژوهش لی و همکاران (۲۰۱۲) حاکی از تأثیر مثبت اندازه کمیته حسابرسی در افشای سرمایه‌های فکری بود. پرسونز (۲۰۰۹) دریافت تعداد زیاد اعضای کمیته حسابرسی می‌تواند سطح افشای داوطلبانه را بهبود بخشد. آلگرینی و گرسو (۲۰۱۳) بر اساس نظریه وابستگی منابع، استدلال می‌کنند که کمیته حسابرسی بزرگتر، تمایل بیشتری دارد که منابع و اختیارات را برای اجرای مؤثر مسئولیت‌ها اختصاص دهد. بر این اساس هرچه مدیران بیشتری در کمیته حسابرسی وجود داشته باشد، تنوع، تخصص و توانایی بیشتری وجود دارد که نظارت عملیاتی را تقویت می‌نماید (بدارد و جندرن، ۲۰۱۰). بنابراین، تعداد زیادی از اعضای کمیته حسابرسی احتمالاً به کمیته برای افشاء و حل مسائل و مشکلات فرآیندهای گزارشگری شرکتی کمک می‌کنند (لی و همکاران، ۲۰۱۲). پرسونز (۲۰۰۹) معتقد است که اندازه کمیته حسابرسی، یک عامل جدایی‌ناپذیر برای کمیته حسابرسی به منظور نظارت بر شیوه‌های افشای شرکتی است. شواهد وی نشان داد اندازه کمیته حسابرسی رابطه مثبت و معناداری با افشای داوطلبانه دارد. در این راستا بوالی و عجمی (۲۰۱۹) نشان دادند اندازه کمیته حسابرسی تاثیر مثبتی بر افشای ابعاد مختلف پایداری دارد.

[1] Resource Dependence Theory (RTD)

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]
[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]
[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]

[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]

[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

ب) استقلال اعضای کمیته حسابرسی: نقش مدیران مستقل در دستیابی به اهداف هیئت مدیره پس از ناکامی شرکت‌های بزرگ در ایالات متحده آمریکا در اوایل هزاره سوم، نمود بیشتری پیدا کرد. در سال‌های اخیر، این امر در الزامات حاکمیت شرکتی در سراسر جهان نیز آشکار شده است. فاما و جنسن (۱۹۸۳) اذعان می‌نمایند یکی از مهمترین اهداف برای حضور این مدیران، حمایت از منافع سهامداران است. به گفته حنیفا و کوک (۲۰۰۵) و بر اســاس نظریه نمایندگی، هر چه هیئت مدیره از افراد مستقل‌تری تشکیل شده باشد، مشکلات نمایندگی کمتر می‌شود. مدیران موظف شاید نتوانند وظایــف نظارتی خود را به نحو اثربخش انجــام دهند. برخلاف مدیران موظف، مدیران غیرموظف از مدیریت شــرکت مستقل هســتند و به همین دلیل در ایفای نقش نظارتی خود برای گزارشگری با جزئیــات بیشتر، مؤثرتر عمل می‌کنند. درصد بالایی از مدیــران غیرموظف در هیئت مدیره، در فعالیت‌های تجاری روزانه شرکت نقشی ندارند که این موضوع منجر به افزایش گزارشــگری داوطلبانه می‌شود. مدیران غیرموظف ممکن اســت برای تضمین تجانس بین فعالیت‌های سازمان و ارزش‌های اجتماعی یا کسب مشروعیت سازمانی شرکت‌ها را به افشای اطلاعات بیشتری برای سرمایه‌گذاران تشویق کنند. پوچتا و دی‌فنتز (۲۰۰۷) اشاره می‌کنند، چنانچه کمیته حسابرسی منحصرا از مدیران غیرموظف و مستقل تشکیل شده باشد، منجر به ایجاد پاسخگویی بهتر و شفافیت بیشتر برای سازمان‌ها خواهد شد. پژوهش‌های گذشته اشاره به این موضوع دارند که، مدیران مستقل تحت تاثیر مدیریت قرار ندارند و می‌توانند موجب افزایش اعتبار افشای مالی و غیر مالی شرکت گردند (منگنا و پایک، ۲۰۰۵). در ارتباط با ویژگی‌های کمیته حسابرسی به عنوان یکی از زیرمجموعه‌های حاکمیت شرکتی، باکستر و کاتر (۲۰۰۹) بیان می‌نمایند که استقلال کمیته حسابرسی یک ویژگی کلیدی است که بر صلاحیت کمیته حسابرسی و اثربخشی آن در روند مدیریت صورت‌های مالی تاثیر می‌گذارد. به گفته فرانکل و همکاران (۲۰۱۱) از یک کمیته حسابرسی مستقل انتظار می‌رود که نقش مهمی در گزارشگری مالی، حسابرسی و حاکمیت شرکتی داشته باشند. مدیران مستقل تلاش می‌کنند تا روند اموری را که اعضای هیئت مدیره انجام داده‌اند تقویت کنند و حتی متخصصانی را نیز به کار گیرند تا از تخصص و دانش آنها استفاده کنند و موجب تداوم فعالیت واحد تجاری گردند. مدیران مستقل به حفظ جو اخلاقی اخلاقی در سازمان کمک می‌کنند. برزگر و همکاران (۱۳۹۸) نشان دادند که اســتقلال اعضــای کمیتــه حسابرســی بــر ســطح افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها اثر مثبت و معنــاداری دارد. در واقــع کمیتــه‌هــای حسابرســی کــه از مــدیران غیراجرایی و مستقل تشکیل شده است، پاسخگویی و شفافیت

بهتری دارند و موجب می‌شوند اعتبار گزارشگری مالی و غیرمالی مانند افشای مسئولیت اجتماعی ارتقا یابد. شواهد پژوهش نیفر وجربوی (۲۰۱۸) حاکی از وجود رابطه مثبت و معنادار بین استقلال اعضای کمیته حسابرسی و میزان افشای پایداری بانک‌های اسلامی خبر دادند. در این راستا بوالی و عجمی (۲۰۱۹) نشان دادند استقلال اعضای کمیته حسابرسی تاثیر مثبتی بر افشای پایداری شرکت‌ها دارد.

ج) **تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی**: بر اساس نظریه نمایندگی، اعضای دارای تخصص مالی، توانایی کمیته حسابرسی را برای ارزیابی قضاوت حسابرسان بهبود می بخشند و می‌توانند در ایجاد یک سیستم کنترل داخلی دقیق و چارچوب مدیریت ریسک مؤثر باشند (سلطانا و همکاران ، ۲۰۱۵) و می‌توانند در زمینه گزارشگری مالی مؤثرتر واقع شوند (بادلات و همکاران، ۲۰۱۴).

اثربخشی کمیته حسابرسی توسط تخصص مالی اعضای کمیته افزایش می‌یابد و موجب اطمینان‌بخشی عملکرد اثربخش می‌شود (باکستر و کاتر، ۲۰۰۹). با این حال ، نظارت بر اثربخشی تخصص مالی کمیته حسابرسی به اختیار مدیریت ارشد بستگی دارد. تخصص مالی به اعضای کمیته حسابرسی این اجازه را می‌دهد تا با مدیران و حسابرسان مستقل بر دامنه وسیعی از ابعاد مختلف کیفیت گزارشگری مالی گفتگو کنند (بدارد و جندرن، ۲۰۱۰). بر این اساس انتظار می‌رود تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی، باعث بهبود وضوح، شفافیت و اعتبار گزارشگری شرکت‌ها گردند. در این راستا یافته‌های پژوهش کنت و همکاران (۲۰۱۰) نشان داد بین تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی رابطه مثبتی را یافت. باکستر و کاتر (۲۰۰۹) اظهار می‌نمایند که سطح فعالیت‌ها و مسؤولیت‌های کمیته حسابرسی برای بهبود اعتبار در ارتقاء کیفیت سود از اهمیت بسیاری برخوردار است. پژوهش‌های تجربی پیشین نیز حاکی از وجود رابطه مثبت بین تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی و سطح افشاء شرکت‌ها است (مانژنا و پیک، ۲۰۰۵ ؛ مانژنا و تاورینگانا، ۲۰۰۷). با این حال کامیابی و بوژمهرانی (۱۳۹۶) بین تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی و افشای اختیاری رابطه معناداری را مشاهده ننمودند.

آپوهامی و تاشاکور (۲۰۱۷) معتقدند اعضای کمیته حسابرسی با تخصص مالی احتمالا سطح افشای اطلاعات مربوط به مسئولیت اجتماعی شرکت را بر اساس دانش بازار سرمایه خود بهبود می‌بخشند. همچنین لی و همکاران (۲۰۱۲) بیان می‌نمایند که اعضای دارای دانش مالی در کمیته حسابرسی، ممکن است از دانش خود برای تعیین سطح افشای اطلاعات مربوط به مسئولیت اجتماعی شرکت استفاده کنند. همچنین آنها

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]
[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]
[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

استدلال می‌نمایند که اعضاء دارای تخصص مالی در کمیته حسابرسی در زمینه افشای داوطلبانه، مانند مسئولیت اجتماعی شرکت و افشای سرمایه فکری جایگاه و توانایی بالایی دارند. انتظار می‌رود که اعضای کمیته حسابرسی با دانش و تخصص کافی بتوانند درک مناسبی از فعالیت‌های شرکت داشته و سپس موجب ارزش‌افزایی پایدار برای ذی‌نفعان گردند. با این حال نتایج پژوهش بوالی و عجمی (۲۰۱۹) حاکی از عدم ارتباط بین تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی و گزارشگری پایداری بود.

د) **تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی:** حضور فعال زنان و مردان در هیئت‌مدیره، کمیته‌ها و پست‌های مدیریتی حاکی از تنوع جنسیتی است که در سال‌های اخیر نتایج این پژوهش‌ها بیانگر نقش حیاتی زنان در مدیریت شرکت است (دیلی و همکاران، ۲۰۰۰). ادبیات حوزه تنوع جنسیتی، نشان دهنده تفاوت‌های موجود در ویژگی‌های اخلاقی و شخصیتی مردان و زنان است (چن، اشلمان و سولیا، ۲۰۱۶). مدیران زن معمولا ویژگی‌های خاص مربوط به جنسیت مانند عدم اعتماد به نفس و سخاوتمندی و محافظه-کاری را از خود نشان می‌دهند و نسبت به مردان با احتمال بیشتری، سیاست‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت را رعایت می‌کنند (ژو و همکاران، ۲۰۱۸). آدامز و همکاران (۲۰۱۵) معتقدند تنوع جنسیتی هیئت مدیره به دلیل تنوع دیدگاه‌ها و رویکردهای جدید بر تصمیم‌گیری موثر است. همچنین تنوع جنسیتی کمیته حسابرسی ممکن است توانایی مدیریت را به منظور تشخیص منافع متنوع ذی‌نفعان افزایش دهد (هرجوتو و همکاران، ۲۰۱۴). مدیران زن در مقایسه با مدیران مرد، حساسیت بیشتری نسبت به مسائل اجتماعی و اخلاقی دارند (ایسیدرو و سوبرال، ۲۰۱۴).

برناردی و همکاران (۲۰۰۲) اذعان می‌نمایند به منظور بهبود سازوکارهای حاکمیت شرکتی، تنوع جنسیتی یکی از ویژگی‌های اصلی در کمیته حسابرسی است. سیریندی و ان‌جی (۲۰۱۱) نیز معتقدند که تنوع جنسیتی، توانایی هیئت مدیره و کمیته‌های آن را برای نظارت بهتر بر افشای اطلاعات و گزارش‌های شرکت افزایش می‌دهد. ژانگ و همکاران (۲۰۱۳) بیان می‌نمایند که مدیران زن به‌طور قابل ملاحظه‌ای، تعداد مؤسسات خیریه و اجتماعی را در جامعه افزایش می‌دهند و به شرکت‌ها اجازه می‌دهند که تصویر بهتری برای سهامداران فراهم کنند. همچنین ایمانی برندق و همکاران (۱۳۹۶) بیان می‌کنند، هیئت‌ها و کمیته‌های فرعی با تنوع جنسیتی منجر به افزایش ارتباطات، به-کارگیری دیدگاه‌های متنوع و اثربخشی در هیئت‌مدیره و کمیته حسابرسی می‌گردد. در این مسیر پژوهش‌های پیشین حاکی از اثربخشی کمیته‌های حسابرسی است. به‌عنوان نمونه کاظمی‌علوم و همکاران (۱۳۹۸) نشان دادند که تنوع جنسیتی در کمیته حسابرسی

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]
[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]
[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

تأثیر مثبت بر کیفیت سود دارد. همچنین ایمانی‌برندق و همکاران (۱۳۹۷) دریافتند که تنوع جنسیتی در هیئت‌مدیره شرکت بر ضعف کنترل‌های داخلی شرکت تأثیر منفی دارد. برزگر و همکاران (۱۳۹۸) نیز معتقدند تنوع جنسیتی در کمیته حسابرسی، اثربخشی نظارت این کمیته و سطح افشای فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت را بهبود می‌بخشد. نتایج مطالعه آپوهامی و تاشاکور (۲۰۱۷) نشان داد رابطه مثبت و معناداری بین تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی و افشای اطلاعات مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها وجود دارد. در حوزه تنوع جنسیتی در ارکان حاکمیت شرکتی و گزارشگری پایداری، الشاعر و زمان (۲۰۱۶) نشان دادند تنوع جنسیتی هیئت مدیره با افزایش کیفیت گزارشگری پایداری شرکت‌ها ارتباط مثبتی دارد و مدیران زن مستقل در مقایسه با مدیران زن غیر مستقل، تاثیر بیشتری بر کیفیت گزارشگری پایداری دارند. بیر (۲۰۱۰) دریافت که با افزایش تعداد مدیران زن در هیئت مدیره، دامنه مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی نیز افزایش می‌یابد.

۳- فرضیه‌های پژوهش

نتایج برخی از پژوهش‌های پیشین (کریفو و همکاران، ۲۰۱۸؛ عامری، ۱۳۹۹) حاکی از اثربخشی ارکان حاکمیت شرکتی مانند ویژگی‌های هیئت مدیره و کمیته حسابرسی، به منظور ایجاد ارزش پایدار برای سهامداران است؛ یافته‌های آنان نشان می‌دهد که سازوکارهای حاکمیت شرکتی، محرک کلیدی پایداری شرکتی است. به گفته سماحا و همکاران (۲۰۱۵)، ویژگی‌های اعضای کمیته‌های حسابرسی (اندازه، استقلال، تخصص و تنوع جنسیتی) و نقش آن‌ها بر کیفیت گزارشگری مالی و افشای داوطلبانه حائز اهمیت است. در این راستا باراکو و همکاران (۲۰۰۶) و برزگر و همکاران (۱۳۹۸) نشان دادند اندازه کمیته حسابرسی بر میزان افشای گزارشگری مسئولیت‌های اجتماعی تاثیر مثبت دارد. همچنین بوالی و عجمی (۲۰۱۹) نشان دادند اندازه کمیته حسابرسی تاثیر مثبتی بر افشای ابعاد مختلف پایداری شرکت دارد. بر این اساس و با توجه به نتایج پژوهش‌های پیشین، فرضیه اول پژوهش به شرح زیر تدوین گردید:

فرضیه اول: اندازه کمیته حسابرسی بر سطح گزارشگری پایداری شرکت‌ها تاثیر مثبت دارد.

در ارتباط با ویژگی‌های کمیته حسابرسی به عنوان یکی از زیرمجموعه‌های حاکمیت شرکتی، باکستر و کاتر (۲۰۰۹) بیان می‌نمایند که استقلال کمیته حسابرسی یک ویژگی کلیدی است که بر صلاحیت کمیته حسابرسی و اثربخشی آن در روند مدیریت صورت‌های مالی تاثیر می‌گذارد. در زمینه نقش میزان استقلال اعضای کمیته‌های حسابرسی و گزارشگری پایداری شرکت‌ها، شواهد پژوهش نیفر و جربوی (۲۰۱۸) حاکی از وجود رابطه مثبت و معنادار بین

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]
[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]
[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

استقلال اعضای کمیته حسابرسی و میزان افشای پایداری بانک‌های اسلامی بود. همچنین بوالی و عجمی (۲۰۱۹) نشان دادند استقلال اعضای کمیته حسابرسی تاثیر مثبتی بر افشای پایداری شرکت‌ها دارد. بر این اساس و با توجه به نتایج پژوهش‌های پیشین، فرضیه دوم پژوهش به شرح زیر تدوین گردید:

فرضیه دوم: استقلال اعضای کمیته حسابرسی بر سطح گزارشگری پایداری شرکت‌ها تاثیر مثبت دارد.

به عقیده باکستر و کاتر (۲۰۰۹) تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی موجب اثربخشی آن می‌شود. آپوهامی و تاشاکور (۲۰۱۷) معتقدند اعضای کمیته حسابرسی با تخصص مالی، احتمالا سطح افشای اطلاعات مربوط به مسئولیت اجتماعی شرکت را بر اساس دانش بازارِ سرمایه خود بهبود می‌بخشند. همچنین لی و همکاران (۲۰۱۲) بیان می‌نمایند که اعضای دارای دانش مالی در کمیته حسابرسی، ممکن است از دانش خود برای تعیین سطح افشای اطلاعات مربوط به مسئولیت اجتماعی شرکت استفاده کنند. همچنین آنها استدلال می‌نمایند که اعضاء دارای تخصص مالی در کمیته حسابرسی در زمینه افشای داوطلبانه، مانند مسئولیت اجتماعی شرکت و افشای سرمایه فکری جایگاه و توانایی بالایی دارند. انتظار می‌رود که اعضای کمیته حسابرسی با دانش و تخصص کافی بتوانند درک مناسبی از فعالیت‌های شرکت داشته و سپس موجب ارزش‌افزایی پایدار برای ذی‌نفعان گردند. با این حال نتایج پژوهش بوالی و عجمی (۲۰۱۹) حاکی از عدم ارتباط بین تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی و گزارشگری پایداری بود. بر این اساس و با توجه به نتایج پژوهش‌های پیشین، فرضیه سوم پژوهش به شرح زیر تدوین گردید:

فرضیه سوم: تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر سطح گزارشگری پایداری شرکت‌ها تاثیر مثبت دارد.

برزگر و همکاران (۱۳۹۸) معتقدند تنوع جنسیتی در کمیته حسابرسی، اثربخشی نظارت این کمیته و سطح افشای فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت را بهبود می‌بخشد. نتایج مطالعه آپوهامی و تاشاکور (۲۰۱۷) نشان داد رابطه مثبت و معناداری بین تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی و افشای اطلاعات مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها وجود دارد. در حوزه تنوع جنسیتی در ارکان حاکمیت شرکتی و گزارشگری پایداری، الشاعر و زمان (۲۰۱۶) نشان دادند تنوع جنسیتی هیئت مدیره با افزایش کیفیت گزارشگری پایداری شرکت‌ها ارتباط مثبتی دارد و مدیران زن مستقل در مقایسه با مدیران زن غیرمستقل، تاثیر بیشتری بر کیفیت گزارشگری پایداری دارند. بیر (۲۰۱۰) دریافت که با افزایش تعداد مدیران زن در هیئت مدیره، دامنه مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی نیز افزایش می‌یابد. بر این اساس و با توجه به نتایج پژوهش‌های پیشین، فرضیه چهارم پژوهش به شرح زیر تدوین گردید:

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]
[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]
[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

فرضیه چهارم: تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی بر سطح گزارشگری پایداری شرکت‌ها تاثیر مثبت دارد.

۴-روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر با توجه بر هدف آن که بررسی تاثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر سطح گزارشگری پایداری شرکت‌ها می‌باشد، از منظر بعد زمانی، طولی؛ از منظر فرایند اجرا (نوع داده‌ها)، از نوع کمی؛ از منظر نتیجه اجرا، از نوع کاربردی؛ از منظر منطق اجرا (یا نوع استدلال) از نوع استقرایی است. برای آزمون رابطه‌ی بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و گزارشگری پایداری، نمونه‌ای از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۷ مورد بررسی قرار گرفته است. برای انتخاب نمونه از معیارهای مشخصی پیروی شده است. این معیارها بدین شرح است:

۱. قبل از سال ۱۳۹۱ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرش شده باشند؛
۲. کمیته حسابرسی را مطابق با منشور کمیته حسابرسی سازمان بورس (۱۳۹۱) تشکیل داده باشند؛
۳. سال مالی شرکت‌ها طی دورهٔ زمانی پژوهش تغییر نکرده باشد؛
۴. از شرکت‌های بیمه، سرمایه‌گذاری، بانک‌ها و لیزینگ نباشد.

بر این اساس، ۱۵۲ شرکت (۷۶۰ مشاهده شرکت_سال) در بازه زمانی (۱۳۹۳-۱۳۹۷) به عنوان نمونه انتخاب شد. دلیل انتخاب این بازه زمانی بدین شکل می‌باشد که منشور کمیته حسابرسی سازمان بورس اوراق بهادار از اواخر سال ۱۳۹۱ شرکت‌ها را ملزم به ایجاد و استقرارکمیته حسابرسی نموده است. بنابراین در سال ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ تمام شرکت‌های مورد مطالعه نتوانسته بودند کمیته حسابرسی خود را تشکیل دهند. این شرکت‌ها در طی سال‌های بعد اقدام به تشکیل کمیته حسابرسی کرده‌اند. در نتیجه ابتدای بازه زمانی برای آزمون فرضیه‌های پژوهش، سال ۱۳۹۳ می‌باشد. برای انجام آزمون فرضیه‌های پژوهش از تحلیل رگرسیون با داده‌های ترکیبی[1] و نرم افزار ایویوز نسخه ۱۰ استفاده شده است.

مدل آزمون فرضیه‌های پژوهش

برای آزمون فرضیه‌های پژوهش به پیروی از پژوهش آپوهامی و تاشاکور (۲۰۱۷)، بوالی و عجمی (۲۰۱۹) و معصومی و همکاران (۱۳۹۷) مدل (۱) برآورد شده است.

[1] Pooled Data

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]
[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]
[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

مدل (۱)

$$\begin{aligned} SUSTAINABILITY_{i.t} &= \beta_0 + \beta_1 ACSIZE_{i.t} + \beta_2 ACINDEP_{i.t} + \beta_3 ACEXPERT_{i.t} \\ &+ \beta_4 ACGDIVERSITY_{i.t} + \beta_5 SIZE_{i.t} + \beta_6 ROA_{i.t} \\ &+ \beta_7 LEV_{i.t} + \beta_8 BSIZE_{i.t} + \beta_9 BIND_{i.t} \\ &+ \beta_{10} CEO_CHAIR_{i.t} + \beta_{11} SEASON_{i.t} + \varepsilon_{i.t} \end{aligned}$$

متغیر وابسته

سطح گزارشگری پایداری شرکت‌ها (SUSTAINABILITY): دراین پژوهش، سطح گزارشگری پایداری شرکت‌ها (افشای محیطی، اجتماعی و اقتصادی) به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده است. شاخص مذکور با بررسی ادبیات نظری موضوع و متغیرهای مورد استفاده توسط سازمان ابتکار گزارشگری جهانی[1] که ارائه دهنده استانداردها و دستورالعمل‌ها در بحث پایداری می‌باشد، استخراج می‌شود. این نهاد، چارچوب گزارشگری پایداری را برای کمک به سسازمان‌ها جهت اندازه گیری و گزارشگری فعالیت‌ها و عملکرد مربوط به پایداری ایجاد می‌کند و توسعه می‌دهد. محتوای گزارشگری توصیه شده سازمان ابتکار گزارشگری جهانی شامل اثرات اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی فعالیت‌های یک شرکت می‌شود. در این پژوهش رویه امتیازدهی برای سنجش میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها بدین شکل می‌باشد که اگر یک قلم از افشای اقلام پایداری طبق سازمان گزارشگری جهانی انجام شده باشد، امتیاز یک و اگر افشا نشده باشد، امتیاز صفر در نظر گرفته می‌شود. اطلاعات لازم برای این متغیرها در گزارش هیات مدیره شرکت‌ها افشاء می‌شود و در پژوهش حاضر برای معرفی هر یک از ابعاد، با توجه به ماهیت افشاگری در ایران، از شاخص‌های گزارشگری پایداری در ایران (این نحوه سنجش در پژوهش‌های معصومی و همکاران (۱۳۹۷)، خوزین و همکاران (۱۳۹۷)، معصومی و همکاران (۱۳۹۶)، نیز بکار گرفته شده است) استفاده شده است. بنابراین در این پژوهش صرفاً از مدل سازمان گزارشگری جهانی استفاده نشده، بلکه معیارها مطابق با محیط ایران است و در گزارش هیات مدیره افشا می‌شود. در جدول ۱ خلاصه آیتم‌های سازمان ابتکار جهانی گزارش گردیده است.

[1] Global Reporting Initiative (GRI)

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]
[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]
[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

جدول ۱: خلاصه چک لیست پایداری سازمان ابتکار گزارشگری جهانی

ابعاد پایداری	اقلام تشکیل دهنده ابعاد پایداری	جمع اقلام قابل گزارش
بعد اقتصادی	افشای گزیده اطلاعات صورت‌های مالی	۱۷
	افشای صورت ارزش‌افزوده	
	افشای آمار فروش مقداری/ ریالی	
	افشای گزارشگری اقتصادی در بخش جداگانه	
	افشای نسبت‌های مالی (بازده دارائی‌ها، بازده حقوق صاحبان سهام و ...)	
	افشای مقایسه بودجه مصوب با عملکرد واقعی	
	افشای سهم بازار شرکت در کل صنعت و در منطقه بومی/ محلی	
	افشای رشد یا تغییرات سهم بازار و پیش‌بینی آن در آینده	
	افشای تمرکز جغرافیایی فروش / مشتریان برحسب منطقه و...	
	افشای روند و تغییرات مقداری / ریالی فروش برحسب محصولات/ منطقه / مشتریان و	
	افشای روند و تغییرات تکنولوژی و مقرراتی اثرگذار بر بازار و محصولات در منطقه یا محیط بومی	
	افشای تغییرات بازار و رقبا در صنعت و منطقه (مزیت ها و فشار رقابتی) و چشم انداز آن	
	افشای وضعیت سهام و قیمت آن	
	افشای اثرات اقتصادی غیرمستقیم با اهمیت از جمله صرفه‌جوئی ارزی و	
	مالیات ارزش افروده پرداخت شده محصولات و خدمات	
	افشای وضعیت مالیاتی شرکت	
	افشای پوشش اهداف و الزامات تعریف شده در برنامه‌ریزی‌های شرکت	
بعد محیطی	افشای خطرات بالقوه فعالیت‌های شرکت برای سلامتی انسان و محیطزیست	۱۴
	افشای آموزش به کارکنان برای تولید با توجه به ملاحظات زیست محیطی و کاهش اثرات زیانبارش	
	افشای آموزش به مشتریان برای مصرف با توجه به ملاحظات زیست محیطی و کاهش اثرات زیانبار	
	افشای گزارشگری محیطی در بخش جداگانه	
	افشای سیاست‌های آتی محیطی شرکت	
	افشای اقدامات جهت کاهش تاثیر فعالیت‌ها بر اقلیم	
	افشای استراتژی‌ها، اقدامات جاری و برنامه‌های آتی برای مدیریت نمودن تاثیرات بر تنوع زیستی و منابع طبیعی	
	افشای اقدامات در جهت کاهش آثار مخرب، پیشگیری با رفع آسیب‌ها از طریق احیای زمین و خاک و جنگل، توسعه فضای سبز و ..	
	افشای کل ضایعات و طبقه‌بندی به عنوان خطرناک و غیرخطرناک و نحوه دفع مناسب و کاهش آن	
	افشای میزان آلودگی و اقدامات انجام شده برای کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای سمی و ...	
	افشای دریافت گواهینامه‌های تطابق سیستم مدیریت محیطی و جوایز مربوط به رعایت مسائل زیست محیطی	
	افشای آب مصرفی به تفکیک منبع و میزان آنها، میزان انرژی و آب صرفه‌جویی شده به دلیل بهبود فرآیندهای شرکت	
	افشای فعالیت‌های شرکت جهت کاهش مصرف آب و انرژی، میزان آب و انرژی تجدید پذیر قابل مصرف، افشا آگاهی و مشاوره به مشتریان شرکت برای مصرف با ملاحظات زیست‌محیطی و کاهش آثار زیان‌بار زیست‌محیطی آن	
	افشای برگزاری یا شرکت در همایش‌های زیست‌محیطی، مانور محیطزیست و ...	
	افشای گزارش کنترل داخلی	

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]
[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]
[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

بعد راهبری	افشای گزارش حسابرسی	۱۸
	افشای چارچوب یکپارچه مدیریت ریسک	
	افشای راهبری شرکتی در بخش جداگانه	
	افشای سیاست‌های راهبری آتی	
	افشای معاملات با اشخاص وابسته، تعداد جلسات هیات مدیره، میزان حضور اعضای هیئت مدیره در جلسات، وجود زنان در هئیت مدیره، تعداد سال‌های حضور هیئت مدیره، موظف بودن یا نبودن، تعداد جلسات مدیران غیرموظف	
	افشای تعداد کمیته‌ها، تعداد جلسات کمیته ها	
	افشای کمیته ریسک، کمیته حسابرسی، کمیته انتصابات و جبران عملکرد	
	افشای مدیران مستقل هر کمیته، نحوه انتخاب حسابرس و حسابرس جایگزین و حق‌الزحمه	
	افشای میزان حقوق و مزایا و پاداش مدیران، افشای طرح جبران خدمات و سایر مزایای مدیران	
	افشای عوامل کیفی و کمی ارزیابی عملکرد مدیران	
	افشای رعایت قوانین مرتبط تجاری و حقوقی	
	افشای دعاوی حقوقی یا انتظار دادخواهی قضایی شرکت	
	افشای کدها و نظام نامه‌ها و منشورهای اخلاقی	
	افشای اقدامات شرکت برای جلوگیری و مبارزه با فساد، آموزش اخلاق حرفه‌ای	
	افشای پیشنهاد تقسیم سود متعلق به سهامداران	
	افشای اساسنامه، افشای اطلاعات تماس و آدرس الکترونیکی و مسئول پاسخ‌گویی سهام	
	افشای دستورالعمل مالکیت سهام شرکت توسط مدیران و ...	
بعد اجتماعی	افشای فرایندها و سیاست‌های ارتباط با کارکنان شرکت و نظرسنجی از کارکنان و بررسی نتایج آن	۱۸
	افشای کل ساعات آموزش، تشریح فعالیت‌ها یا هزینه آموزش کل نیروی کار و	
	افشای گزارش عملکرد اجتماعی در بخش جداگانه، ارائه سیاست‌های آتی اجتماعی	
	افشای دریافت گواهینامه یا جوایز مربوط به امنیت شغلی، ایمنی ، بهداشت و سلامت کارکنان، جوایز/گواهینامه‌های دریافتی مربوط به فعالیت‌های اجتماعی، فرهنگی ،آموزشی، ورزشی	
	افشای قوانین، آیین‌نامه ها و اصول دواطلبانه سلامت تولید، اقدامات در جهت کاهش عوامل زیان‌آور محیط کار، گارانتی و خدمات پس از فروش، تعداد شکایات دریافتی از مشتریان یا میزان پرداخت خسارت	
	افشای رویه‌های مربوط به انتخاب تامین‌کنندگان	
	افشای اطلاعات در خصوص توسعه محصولات شرکت یا پروژه‌های تحقیقاتی برای بهبود یا افشای مخارج تحقیق و توسعه، میزان استخدام و خروج نیروی کار یا نمودار ترکیب نیروی کار	
	افشای شکایات نیروی کار و پرداخت جرائم به آنها	
	افشای تدبیر کاری انعطاف‌پذیر و فعالیت‌های رفاهی برای کارکنان و خانواده هایشان مثل سفر و اردو و هدایا، جوایر یا گواهینامه‌های کیفیت / رعایت حقوق مصرف‌کنندگان و	
	افشای استاندارد ایمنی و سلامت کار	
	افشای کمک‌های مالی برای حمایت از فعالیت‌های اجتماعی ، جذب کارآموز و ارتباط با دانشگاه‌ها ، کمک به موسسات خیریه و مساجد و مدارس و بیمارستان‌ها و	
	افشای کمک‌های مالی به قربانیان بلایای طبیعی و کشورهای خارجی	
	افشای سیستم تخلفات، انتقادات و پیشنهادات، سیستم‌های مدیریت رضایت مشتریان و اقدامات	
	افشای سیاست‌ها و رویه‌های جذب و استخدام و پاداش و	
	افشای فعالیت‌های رفاهی کارکنان (طرح خانه کارگری، صندوق رفاه کارکنان و بیمه عمر و ....)	
	افشای ایجادزیرساخت برای عموم مردم درجامعه ومنطقه بومی/ محلی ازجمله احداث پل، جاده و....	
	افشای تشریح اقدامات انجام شده برای جلوگیری و مقابله با فساد، رشوه‌خواری و پول‌شوئی	
	افشای کل کارکنان بر حسب نوع استخدام، گروه سنی، منطقه جغرافیایی، جنسیت، تحصیلات و	

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]
[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]
[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

متغیرهای مستقل

اندازه کمیته حسابرسی (ACSIZE): برابر است با تعداد اعضای کمیته حسابرسی (بوالی و عجمی، ۲۰۱۹).

استقلال اعضای کمیته حسابرسی (ACINDPE): برابر است با نسبت تعداد اعضای مستقل (غیر موظف) کمیته حسابرسی بر کل تعداد اعضای کمیته حسابرسی (ابوت، پارکر و پیترز، ۲۰۰۴).

تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی (ACEXPERT): برابر است با درصد اعضای دارای تخصص مالی و حسابداری کمیته حسابرسی (ابوت، پارکر و پیترز، ۲۰۰۴) که از تقسیم اعضای دارای تخصص مالی در کمیته حسابرسی (طبق تعریف تخصص و دانش مالی در مبانی نظری) بر کل تعداد اعضای کمیته حسابرسی محاسبه می‌شود. مطابق بند شش ماده ۱ منشور کمیته حسابرسی سازمان بورس و اوراق بهادار ایران (۱۳۹۱) تخصص مالی اعضاء، مدرک دانشگاهی یا مدرک حرفه‌ای داخلی یا معتبر بین‌المللی در امور مالی (حسابداری، حسابرسی، مدیریت مالی، اقتصاد و سایر رشته‌های مدیریت با گرایش مالی یا اقتصادی) تعریف می‌شود.

تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی (ACGDIVERSITY): متغیر دو وجهی بوده که بیانگر تنوع جنسیتی درکمیته حسابرسی است. در صورت وجود حداقل یک زن در کمیته حسابرسی عدد یک و در غیر این‌صورت برابر با صفر خواهد بود (ایمانی‌برندق و همکاران، ۱۳۹۶).

متغیرهای کنترلی

با بررسی یافته‌های تجربی پژوهش‌های پیشین و شناسایی متغیرهای موثر بر گزارشگری پایداری شرکت‌ها و همچنین به پیروی از مدل‌های مورد استفاده در پژوهش حاضر، متغیرهای زیر به عنوان متغیرهای کنترلی انتخاب شدند.

اندازه شرکت (SIZE): برابر است با لگاریتم طبیعی جمع دارایی‌های شرکت در پایان دوره (آپوکامی و تاشاکور، ۲۰۱۷). شرکت‌های بزرگتر به چند دلیل، با احتمال بالاتری بیشتر به افشای گزارشگری پایداری می‌پردازند. اول آن‌که شرکت‌های بزرگتر، بیشتر در معرض توجه و کنکاش عمومی قرار دارند؛ لذا تلاش خود را جهت افشای بیشتر به کار می‌گیرند. دوم آن که افشای اطلاعات بیشتر به شرکت‌ها امکان جذب منابع بیشتر با هزینه کمتر را می‌دهد. ســـوم آن که شرکت‌های بزرگتر امکانات بیشتری برای تجزیه و تحلیل و ارائه اطلاعات بیشتر در اختیار دارند (معصومی و همکاران، ۱۳۹۷). عامری (۱۳۹۸) نیز نشان داد اندازه شرکت بر سطح افشای گزارش پایداری شرکت‌ها تأثیر معناداری دارد.

بازده دارایی‌ها (ROA): برابر است با سود خالص تقسیم بر جمع دارایی‌ها در پایان دوره (ایمانی‌برندق و همکاران، ۱۳۹۶). توانایی تحصیل سود و بازده کافی سرمایه‌گذاری، معیار سلامت

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]
[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]
[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

مالی و مدیریت مؤثر شرکت است. معمولاً سرمایه‌گذاران تمایل به سرمایه‌گذاری در شرکت‌هایی ندارند که توانایی سودآوری ضعیفی دارند. اعتباردهندگان نیز به این گونه شرکت‌ها علاقه‌ای ندارند؛ زیرا، ممکن است طلب آنها وصول نشود (معصومی و همکاران، ۱۳۹۷). یون (۲۰۰۹) دریافت که سودآوری و افشای اختیاری رابطه مثبت و معناداری دارند.

اهرم مالی (LEV): برابر است با حاصل تقسیم بدهی بر جمع دارایی‌ها در پایان دوره (ایمانی‌برندق و همکاران، ۱۳۹۶). عامری (۱۳۹۸) نشان داد اهرم مالی شرکت بر سطح افشای گزارش پایداری شرکت‌ها تأثیرمستقیم و معناداری دارد.

اندازه هیئت مدیره (BSIZE): برابر است با تعداد اعضای هیئت مدیره (رضازاده و همکاران، ۱۳۹۶). هرچه اندازه هیات مدیره بزرگتر و اعضای آن بیشتر باشد، منجر به بهره‌مندی بیشتر از تبادل نظر و تجربیات افراد می شود(جنسن، ۱۹۹۹). عامری (۱۳۹۸) معتقد است بزرگی هیات مدیره، تخصص و افزایش ظرفیت نظارت در زمینه‌های مختلف دانش را فراهم می‌کند که می‌تواند باعث ایجاد ایده‌های مختلف در بحث و گفتگو شود. بنابراین، این عامل می‌تواند به شرکت‌ها به‌ویژه در زمان بحران و تغییرات قانونی در انجام فعالیتهای مسئولیت اجتماعی، انگیزه دهد.وی نشان داد اندازه هیئت مدیره بر سطح افشای گزارش پایداری شرکت‌ها تأثیر معناداری دارد.

استقلال هیئت مدیره (BIND): برابر است با درصد اعضای هیئت مدیره که غیر موظف هستند (رضازاده و همکاران، ۱۳۹۶). پترا (۲۰۰۵) معتقد است اعضای غیرموظف هیئت مدیره، نظارت را بر فعالیت‌های مدیریتی تقویت و اطمینان می‌دهند که منافع سهامداران محافظت می‌شود. آجین‌کیا و همکاران (۲۰۰۵) ادعا می‌کنند که اعضای غیرموظف هیئت مدیره، علاوه بر نظارت بر کیفیت اطلاعات مالی، نقش با اهمیتی در تعیین و نظارت بر سیاست‌های افشای اختیاری ایفاء می‌کنند. عامری (۱۳۹۸) نشان داد استقلال هیئت مدیره بر سطح افشای گزارش پایداری شرکت‌ها تأثیر معناداری دارد.

دوگانگی مدیر عامل (CEO − CHAIR): یک متغیر دو وجهی است. اگر مدیر عامل شرکت، همزمان عضو هیئت مدیره نیز باشد، عدد ۱ و در غیر این‌صورت عدد صفر لحاظ می‌گردد (رضازاده و همکاران، ۱۳۹۶).

فصل(SEASON)کنترل اثر پایان سال مالی منتهی به اسفند ماه شرکت‌ها بوده و یک متغیر دو وجهی است. اگر پایان سال مالی شرکت، منتهی به پایان اسفند ماه باشد عدد ۱ و در غیر این‌صورت مقدار آن صفر خواهد بود (محمدرضایی، ۱۳۹۷). دلیل کنترل این متغیر بدان جهت است که اگر شرکت‌های مختلف به دلیل داشتن پایان سال متفاوتی نسبت به سایر شرکت‌ها حذف می‌شدند، در آن صورت بخش زیادی از نمونه پژوهش حذف می‌گردید؛ در نتیجه با کنترل این متغیر می‌توان تعمیم‌پذیری نتایج پژوهش را افزایش داد.

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]
[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]
[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]

[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]

[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

۵- یافته‌های پژوهش

جدول ۲ و ۳ آمار توصیفی داده‌های پژوهش را نشان می‌دهد. جدول ۲ آمار توصیفی مربوط به متغیرهای کمی پژوهش را نشان می‌دهد که بیانگر پارامترهای توصیفی برای هر متغیر به صورت جداگانه است. برای سنجش متغیر افشای اطلاعات پایداری از ابعاد اقتصادی، محیطی، راهبری و اجتماعی پایداری استفاده شده است. میانگین و میانه متغیر بعد اقتصادی پایداری برابر با ۰/۵۰۶۰ و ۰/۴۹۱۸ است؛ در نتیجه شرکت‌های نمونه به صورت میانگین، تقریبا ۵۰ درصد آیتم‌های موجود در چک‌لیست سازمان ابتکار گزارشگری جهانی را افشاء می‌کنند. بعد دیگر افشای اطلاعات پایداری، بعد محیطی است. سهم بعد محیطی پایداری نسبت به بعد اقتصادی پایداری کمتر است؛ به‌گونه‌ای که شرکت‌های نمونه به صورت میانگین، فقط ۴۲ درصد آیتم‌های قابل افشای بعد محیطی را در ایران افشاء می‌نمایند. در بین ابعاد پایداری، شرکت‌های نمونه پژوهش، بعد راهبری پایداری را نسبت به سایر ابعاد در بالاترین سطح گزارش می‌کنند.

جدول ۲. آمار توصیفی داده‌های کمی پژوهش

نام متغیر	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
بعد اقتصادی پایداری	۰/۵۰۶۰	۰/۴۹۱۸	۰/۷۳۱۵	۰/۳۱۵۸	۰/۱۱۴۳	-۰/۰۵۷۶	۲/۲۳۸۳
بعد محیطی پایداری	۰/۴۱۲۵	۰/۳۹۷۲	۰/۶۸۰۰	۰/۳۲۰۰	۰/۰۹۵۸	-۰/۰۵۳۷	۲/۳۴۴۵
بعد راهبری پایداری	۰/۶۵۳۸	۰/۵۹۱۴	۰/۷۸۱۴	۰/۳۴۶۲	۰/۰۸۶۰	۰/۰۲۵۰	۲/۱۷۴۹
بعد اجتماعی پایداری	۰/۳۵۱۷	۰/۳۱۵۷	۰/۶۳۶۴	۰/۳۶۳۶	۰/۰۷۸۱	۰/۰۴۲۶	۲/۱۲۳۴
سطح گزارشگری پایداری شرکت‌ها (میانگین امتیازها)	۰/۴۸۱۲	۰/۵۱۹۰	۰/۶۳۵۳	۰/۳۰۱۵	۰/۱۷۶۲	۰/۰۴۸۹	۳/۱۵۷۶
اندازه کمیته حسابرسی	۳/۲۸۱۶	۳/۰۰۰۰	۵/۰۰۰۰	۳/۰۰۰۰	۱/۴۴۶۳	۰/۰۶۸۴	۲/۶۱۰۴
استقلال اعضای کمیته حسابرسی	۰/۵۱۹۵	۰/۶۷۰۰	۱/۰۰۰۰	۰/۳۳۳۳	۰/۳۴۹۶	۰/۰۱۲۸	۲/۷۴۷۴
تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی	۰/۵۳۵۹	۰/۶۷۰۰	۱/۰۰۰۰	۰/۳۳۳۳	۰/۳۹۷۵	-۰/۰۳۱۱	۲/۷۵۸۸
اندازه شرکت	۱۴/۱۵۵۸	۱۳/۹۴۸۷	۱۷/۴۶۹۲	۱۲/۱۰۱۱	۱/۳۴۳۸	۰/۰۳۶۲	۳/۷۴۶۷
بازده دارایی‌ها	۰/۱۰۷۴	۰/۰۹۱۲	۰/۳۷۳۴	-۰/۱۰۲۶	۰/۱۲۱۲	۰/۹۶۸۲	۳/۰۹۷۵
اهرم مالی	۰/۵۹۴۹	۰/۵۹۵۵	۰/۷۳۹۲	۰/۲۵۳۱	۰/۱۸۶۰	-۰/۴۰۶۲	۲/۸۳۴۸
اندازه هیئت مدیره	۵/۰۲۲۴	۵/۰۰۰۰	۷/۰۰۰۰	۵/۰۰۰۰	۰/۲۱۹۷	۰/۰۳۲۹	۲/۱۴۹۲
اعضای غیر موظف هیئت مدیره	۰/۶۶۸۳	۰/۶۰۰۰	۱/۰۰۰۰	۰/۲۰۰۰	۰/۱۸۹۲	۰/۰۴۱۸	۲/۸۵۶۷

بررسی و تحلیل داده‌های پژوهش این موضوع را نشان می‌دهد که به صورت میانگین شرکت‌های نمونه ۶۵ درصد آیتم‌های موجود در بعد راهبری پایداری را افشا می‌نمایند که دلیل این سطح بالای گزارشگری راهبری، وجود دستورالعمل‌های موجود در ارتباط با نظام راهبری و

حاکمیت شرکتی تدوین شده توسط سازمان بورس اوراق بهادار است. همچنین میانگین بعد اجتماعی پایداری برابر با ۳۵ درصد است که این بعد کمترین امتیاز را نسبت به سایر ابعاد دارد. در نهایت جمع امتیاز میانگین گزارشگری پایداری برای شرکت‌ها محاسبه گردیده است که میانگین آن برابر با ۰/۴۸۱۲ است. همچنین حداکثر و حداقل این متغیر به ترتیب برابر با ۰/۶۳۵۳ و ۰/۳۰۱۵ است. حداکثر و حداقل متغیر اندازه کمیته حسابرسی به ترتیب برابر ۵/۰۰۰۰ و ۳/۰۰۰۰ و حداکثر متغیر استقلال اعضای کمیته حسابرسی برابر با ۱/۰۰۰۰ است که این بدین مفهوم است که در برخی از مشاهدات، تمام اعضای کمیته حسابرسی، عضو غیرموظف بوده‌اند. همچنین به‌صورت میانگین، بیش از ۵۰ درصد اعضای کمیته حسابرسی دارای تخصص مالی بوده‌اند. حداقل متغیر بازده دارایی‌ها برابر با ۰/۱۰۲۶- است؛ یعنی در برخی از مشاهدات شرکت‌ها دچار زیان شده‌اند. حداکثر متغیر اندازه هیئت مدیره برابر با ۷ و حداقل آن برابر با ۵ است.

جدول ۳ آمار توصیفی متغیرهای کیفی (متغیرهایی که دارای دو ارزش صفر و یک است) پژوهش را نشان می‌دهد. در ۹۷ مشاهده (تقریبا ۱۳ درصد)، حداقل یک نماینده زن در کمیته حسابرسی شرکت‌ها عضویت داشته است. همچنین در ۱۸۴ مشاهده، مدیر عامل شرکت همزمان عضو هیئت مدیره نیز بوده است.

جدول ۳. آمار توصیفی داده‌های کیفی پژوهش

نام متغیر	عدم وجود		وجود		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی	۹۷	۷۶/۱۲	۶۶۳	۲۴/۸۷	۷۶۰	۱۰۰
دوگانگی مدیر عامل	۱۸۴	۲۱/۲۴	۵۷۶	۷۹/۷۵	۷۶۰	۱۰۰

■آزمون مانایی

قبل از برآورد مدل، ابتدا باید پایایی متغیرهای پژوهش را مورد بررسی قرار داد. پایایی بدین معنی است که میانگین و واریانس متغیرها در طول زمان و کوواریانس متغیرها بین سال‌های مختلف ثابت بوده باشد. در این پژوهش برای بررسی پایایی متغیرها از آزمون لوین، لین و چو[1] (۲۰۰۲) استفاده شده است. نتایج این آزمون نیز در جدول ۴ ارائه شده است. از آنجا که احتمال آماره این آزمون برای تک‌تک متغیرهای پژوهش، کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، بنابراین نتایج آزمون حاکی از آن است، کلیه متغیرهای پژوهش در سطح معناداری ۰/۰۵ در طی قلمرو زمانی پژوهش در سطح پایا بوده‌اند. بنابراین نتایج حاصل از روش آماری مدل‌های رگرسیونی پژوهش قابل اعتماد است.

[1] Levin , Lin and Chv

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]
[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]
[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

جدول ۴. آزمون لوین، لین و چو

نام متغیر	تعداد وقفه	آماره لوین، لین و چو	احتمال آماره لوین، لین و چو
سطح گزارشگری پایداری شرکت‌ها	(I_0)	-۱۴/۲۲۸۵	۰/۰۰۰۰
اندازه کمیته حسابرسی	(I_0)	-۹/۸۳۴۲	۰/۰۰۰۰
استقلال اعضای کمیته حسابرسی	(I_0)	-۲۴/۶۲۶۰	۰/۰۰۰۰
تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی	(I_0)	-۲۴/۹۸۳۵	۰/۰۰۰۰
تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی	(I_0)	-۱/۸۵۳۹	۰/۰۳۱۹
اندازه شرکت	(I_0)	-۲۸/۹۵۷۱	۰/۰۰۰۰
بازده دارایی‌ها	(I_0)	-۵۳/۰۷۲۸	۰/۰۰۰۰
اهرم مالی	(I_0)	-۲۰/۳۵۹۲	۰/۰۰۰۰
اندازه هیئت مدیره	(I_0)	-۱۰/۰۱۶۸	۰/۰۰۰۰
اعضای غیرموظف هیئت مدیره	(I_0)	-۷/۱۲۱۶	۰/۰۰۰۰
دوگانگی مدیر عامل	(I_0)	-۳/۰۲۲۳	۰/۰۰۱۳

آزمون هم انباشتگی

داده‌های ترکیبی باید از لحاظ هم انباشتگی[1] نیز بررسی گردد. بدین منظور از آزمون کائو[2] (۲۰۰۶) استفاده شده که نتایج آن در جدول ۵ ارائه شده است. از آنجا که سطح احتمال به‌دست‌آمده کمتر از ۰/۰۵ است، فرض صفر این آزمون تأیید نمی‌شود؛ و این بدان معناست که ترکیب خطی متغیرها هم‌انباشتگی دارد. بنابراین متغیرها در بلندمدت نیز مانا است و می‌توان به نتایج حاصل از رگرسیونی متشکل از متغیرهای ذکر شده اتکاء نمود.

جدول ۵. آزمون هم‌انباشتگی داده‌های ترکیبی

مدل	آمارهٔ t	احتمال
مدل (۱)	۱۰/۲۵۴۰	۰/۰۰۰۰

نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش

برای بررسی تاثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر سطح گزارشگری پایداری شرکت، مدل ۱ برآورد شد که نتایج آن در جدول ۶ ارائه شده است. در این پژوهش برای بررسی وجود وابستگی خطی بین متغیرهای مستقل از عامل تورم واریانس[3] استفاده شد. هم‌خطی بین متغیرهای

[1] Cointegration
[2] Kao
[3] VIF

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]
[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]
[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

توضیحی در مدل‌های چند متغیره موجب می‌شود که ضرایب متغیرهای توضیحی بی‌معنی شوند. در حالت وجود هم‌خطی علی‌رغم عدم معناداری ضرایب، R^2 مدل بزرگ خواهد شد و این نتایج متناقض دارای تورش و عدم کارایی خواهد بود (بنی مهد، عربی و حسن‌پور، ۱۳۹۵). با توجه به نتایج به‌دست آمده در جدول ۶ مشاهده می‌شود که آماره VIF کمی از یک بالاتر است که این مقدار بین بازه بهینه پیش‌فرض که کمینه آن ۱ و بیشینه آن کوچکتر از ۵ بوده قرار دارد، که در حالت کلی عدم هم‌خطی بین متغیرهای مستقل پژوهش را نشان می‌دهد.

برای بررسی شرط عدم ناهمسانی واریانس از آزمون بروش_پاگان_ گادفری[1] استفاده شده است. نتایج آن نیز در جدول ۶ مربوط به آزمون فرضیه، ارائه شده است. از آنجا که مقدار معناداری آماره این آزمون برابر با ۰/۱۸۱۴ می‌باشد، بنابراین نتایج این آزمون بیانگر عدم وجود ناهمسانی واریانس می‌باشد و مدل باید به روش حداقل مربعات معمولی[2] برآورد گردد.

به منظور برآورد مدل ۱، برای آن‌که بتوان مشخص نمود که استفاده از روش داده‌های تلفیقی در مقابل داده‌های تابلویی در برآورد مدل مورد نظر کارآمد خواهد بود یا خیر، از آزمون چاو[3] و در صورت استفاده از روش داده‌های تابلویی، به منظور این‌که مشخص گردد کدام روش (اثرات ثابت و یا اثرات تصادفی) جهت برآورد مناسب‌تر است، از آزمون هاسمن[4] استفاده می‌شود. نتایج این آزمون‌ها در جدول ۶ ارائه شده است. این نتایج نشان داد که استفاده از نوع داده‌های تابلویی و اثرات ثابت بهترین نتایج را ارئه می‌کند.

در این پژوهش به منظور سنجش نرمال بودن خطای پسماند، آزمون جارک-برا[5] (۱۹۸۱) استفاده شده است. در صورتی که پسماندها به‌صورت نرمال توزیع شده باشد، آماره آزمون مزبور معنادار نخواهد بود. از آنجا که مقدار آماره جارک- برا (۱۹۸۱) برابر با ۰/۲۶۸۱ و احتمال آن برابر با ۰/۷۳۱۵ و با توجه به این‌که سطح معناداری این آزمون، بزرگ‌تر از ۰/۰۵ محاسبه شده است، در نتیجه نرمال بودن جملات خطا در مدل ۱ پذیرفته می‌شود. نتایج این آزمون در جدول ۶ ارائه شده است.

به منظور بررسی استقلال خطاها از یکدیگر از آزمون دوربین-واتسون[6] استفاده شده که نتایج نشان می‌دهد این آماره در جدول ۶ بین ۱/۵ تا ۲/۵ می‌باشد. نتایج آزمون مذکور در جدول ۶ نشان می‌دهد که آماره مذکور برابر با ۱/۷۸۰۵ می‌باشد. بنابراین فرض استقلال خطاها از یکدیگر

---

[1] Breusch-Pagan-Godfrey
[2] OLS
[3] Chow
[4] Hausman
[5] Jarque-Bera
[6] Dorbin Watson

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]
[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]
[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

پذیرفته می‌شود. همچنین مقدار احتمال آماره F برای مدل ۱ برابر با ۰/۰۰۰۰ می‌باشد که حاکی از معناداری کل مدل پژوهش می‌باشد. ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده برای مدل ۱ به ترتیب برابر با ۰/۶۹۷۳ و ۰/۶۱۷۰ می‌باشد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که در مدل ۱ حدود ۶۲ درصد از تغییرات متغیر وابسته (سطح گزارشگری پایداری شرکت) توسط متغیرهای توضیحی مدل ۱ توضیح داده می‌شوند.

جدول ۶. تاثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر سطح گزارشگری پایداری شرکت

مدل ۱

$$\begin{aligned}\mathrm{SUSTAINABILITY_{i.t}} &= \beta_0 + \beta_1\mathrm{ACSIZE_{i.t}} + \beta_2\mathrm{ACINDEP_{i.t}} + \beta_3\mathrm{ACEXPERT_{i.t}} \\ &+ \beta_4\mathrm{ACGDIVERSITY_{i.t}} + \beta_5\mathrm{SIZE_{i.t}} + \beta_6\mathrm{ROA_{i.t}} + \beta_7\mathrm{LEV_{i.t}} + \beta_8\mathrm{BSIZE_{i.t}} \\ &+ \beta_9\mathrm{BIND_{i.t}} + \beta_{10}\mathrm{CEO_CHAIR_{i.t}} + \beta_{11}\mathrm{SEASON_{i.t}} + \varepsilon_{i.t}\end{aligned}$$

متغیر توضیحی		ضریب برآورده شده	آماره t	معناداری آماره t	هم‌خطی (VIF)
اندازه کمیته حسابرسی		۰/۰۱۳۲	۱/۴۴۷۱	۰/۱۴۸۳	۱/۳۳۲۵
استقلال اعضای کمیته حسابرسی		۰/۱۰۸۰	۵/۳۹۷۵	۰/۰۰۰۰	۱/۰۹۸۸
تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی		۰/۰۲۲۱	۴/۵۸۷۸	۰/۰۰۰۰	۱/۱۲۹۶
تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی		۰/۰۵۳۷	۷/۳۴۵۰	۰/۰۰۰۰	۱/۹۷۶۳
اندازه شرکت		۰/۰۰۲۳	۲/۶۸۰۳	۰/۰۰۰۰	۱/۹۳۴۳
بازده دارایی‌ها		۰/۰۴۱۰	۲/۹۸۷۷	۰/۰۰۰۰	۱/۱۹۴۷
اهرم مالی		۰/۲۱۹۴	۷/۵۹۸۴	۰/۰۰۰۰	۱/۱۹۷۵
اندازه هیئت مدیره		۰/۰۲۱۷	۱/۰۸۶۲	۰/۲۷۷۷	۱/۱۷۶۲
اعضای غیرموظف هیئت مدیره		۰/۰۱۱۹	۲/۰۵۰۷	۰/۰۰۰۰	۱/۵۷۵۳
مقدار ثابت		۰/۰۳۲۱	۳/۸۱۷۴	۰/۰۰۰۱	-
آماره بروش_پادگان_گادفری	۲/۸۳۴۷	احتمال آماره بروش_پادگان_گادفری	۰/۱۸۱۴	نتیجه آزمون روش پادگان	عدم وجود ناهمسانی واریانس
آماره آزمون چاو	۸/۰۲۳۲	سطح معناداری آزمون چاو	۰/۰۰۰۰	نتیجه آزمون چاو	تابلویی (اثرات ثابت یا تصادفی)
آماره آزمون هاسمن	۶۲/۰۰۰۹	سطح معناداری آزمون هاسمن	۰/۰۰۰۰	نتیجه آزمون هاسمن	اثرات ثابت
آماره آزمون جارک-برا	۰/۲۶۸۱	سطح معناداری آزمون جارک-برا	۰/۷۳۱۵	نتیجه آزمون جارک-برا	نرمال بودن جملات خطا
ضریب تعیین	۰/۶۹۷۳	ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۶۱۷۰	آماره دوربین -واتسون	۱/۷۸۰۵
آماره F	۸/۵۹۷۴	معناداری آماره F	۰/۰۰۰۰	اثرات پایان سال مالی	کنترل شده است.

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]
[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]
[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

در جدول ۶ اعداد مثبت (منفی) در ستون مقدار ضریب نشان‌دهنده میزان تاثیر مستقیم (معکوس) هریک از متغیرها بر متغیر سطح گزارشگری پایداری شرکت می‌باشند. چنانچه مقدار احتمال آماره هر متغیر کمتر از ۰/۰۵ باشد، نشان‌دهنده معنادار بودن تاثیر آن متغیر بر متغیر وابسته (سطح گزارشگری پایداری شرکت) است.

مقدار ضریب برآورد شده برای متغیر اندازه کمیته حسابرسی برابر با ۰/۰۱۳۲ است که نشان‌دهنده رابطه مستقیم بین این متغیر و سطح گزارشگری پایداری شرکت است. در حالی که احتمال به دست آمده برای این متغیر، برابر با ۰/۱۴۸۳ (بزرگتر از ۰/۰۵) که نشان‌دهنده معنادار نبودن تاثیر اندازه کمیته حسابرسی بر سطح گزارشگری پایداری شرکت است. بنابراین اندازه کمیته حسابرسی، در سطح اطمینان ۹۵ درصد، تاثیر معناداری بر سطح گزارشگری پایداری شرکت‌ها ندارد. به عبارت دیگر، فرضیه اول پژوهش مورد تایید قرار نمی‌گیرد.

همچنین مقدار ضریب برآورد شده و احتمال به دست آمده برای متغیر استقلال اعضای کمیته حسابرسی به ترتیب برابر با ۰/۱۰۸۰ و ۰/۰۰۰۰ می‌باشد. این نتایج حاکی از آن است که استقلال اعضای کمیته حسابرسی بر سطح گزارشگری پایداری شرکت تاثیر مثبت و معناداری دارد. بنابراین استقلال اعضای کمیته حسابرسی، در سطح اطمینان ۹۵ درصد، تاثیر معناداری بر سطح گزارشگری پایداری شرکت‌ها دارد.

ویژگی دیگر کمیته حسابرسی، تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی است. نتایج برآورد مدل ۱ نشان می‌دهد که مقدار ضریب برآورد شده و احتمال به دست آمده برای این متغیر به ترتیب برابر با ۰/۰۲۲۱ و ۰/۰۰۰۰ می‌باشد. این نتایج حاکی از آن است که تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر سطح گزارشگری پایداری شرکت تاثیر مثبت و معناداری دارد. یعنی با افزایش تخصص اعضای کمیته حسابرسی، سطح گزارشگری پایداری شرکت نیز افزایش می‌یابد. بنابراین فرضیه سوم پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد تایید می‌شود.

آخرین ویژگی کمیته حسابرسی که رابطه آن با سطح گزارشگری پایداری شرکت مورد بررسی قرار گرفت، تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی می‌باشد. نتایج برآورد مدل ۱ در ارتباط با این متغیر نشان داد که مقدار ضریب برآورد شده و احتمال به دست آمده برای این متغیر به ترتیب برابر با ۰/۰۵۳۷ و ۰/۰۰۰۰ می‌باشد. در نتیجه می‌توان بیان نمود که تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی تاثیر مثبت و معناداری بر سطح گزارشگری پایداری شرکت دارد. بنابراین فرضیه چهارم پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد تایید می‌شود. همچنین در میان سایر متغیرهای کنترلی مورد مطالعه، اندازه شرکت، بازده دارایی‌ها، اهرم مالی و اعضای غیرموظف هیئت مدیره، تاثیر معناداری بر سطح گزارشگری پایداری شرکت‌ها دارند.

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]
[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]
[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]

[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]

[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

۶- نتیجه گیری و بحث

در سال‌های اخیر، همواره گزارشگری پایداری شرکت‌ها و سطح افشاء آن از سوی ذی‌نفعان و استفاده‌کنندگان از گزارش‌ها و صورت‌های مالی شرکت‌ها مورد توجه بوده است. بر این اساس و با توجه به نقش با اهمیت حاکمیت شرکتی در سازمان‌ها به منظور استفاده مسئولانه از منابع و ایجاد و بهینه‌سازی ارزش پایدار برای ذی‌نفعان، در این پژوهش به بررسی تاثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی (تخصص، اندازه، استقلال و تنوع جنسیتی) بر گزارشگری پایداری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار با تاکید بر نظریه نمایندگی، نظریه مشروعیت و نظریه ذی‌نفعان پرداخته شده است. بر اساس این نظریه‌ها انتظار می‌رود کمیتهٔ حسابرسی به عنوان یکی از ارکان اصلی نظام راهبری بر نحوهٔ گزارشگری پایداری نظارت داشته باشد تا بتواند عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیریت و ذی‌نفعان را به حداقل برساند و موجب افزایش ارزش شرکت گردد.

تجزیه و تحلیل و یافته‌های پژوهش حاکی از آن است ویژگی‌های کمیته حسابرسی شامل استقلال، تخصص مالی و تنوع جنسیتی تخصص تاثیر معناداری بر افزایش سطح گزارشگری پایداری دارند. به عبارت دیگر شواهد حاصل از پژوهش بیانگر نقش و توانایی اعضای کمیته حسابرسی در زمینه ارائه گزارشگری پایداری و پاسخگویی حاکمیت شرکتی در قبال عملکرد و رفتار شرکت‌ها نسبت به سهامداران و شفافیت در زمینه افشای گزارشگری پایداری است. این نتایج نشان می‌دهد که با توجه به تئوری نمایندگی و مشروعیت، کمیته‌های حسابرسی اثربخش، توانایی لازم را برای نظارت بر مدیران فرصت‌طلب داشته و موجب افشای اطلاعات مربوط به گزارشگری پایداری شرکت‌ها و کاهش نگرانی‌های ذینفعان می‌گردند. یافته‌ها با نتایج بوالی و عجمی (۲۰۱۹) مطابقت دارد. همچنین یافته‌های پژوهش حاضر در راستای نتایج پژوهش‌های لی و همکاران آپوهامی و تاشاکور (۲۰۱۷)، (۲۰۱۲) و پرسونز (۲۰۰۹) در حوزه مسئولیت اجتماعی و افشای داوطلبانه است. شواهد پژوهش حاکی از عدم تاثیر معنادار اندازه کمیته حسابرسی بر گزارشگری پایداری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. این یافته نشان می‌دهد که اثربخشی اعضای کمیته‌های حسابرسی، نتیجه بزرگ یا کوچک بودن کمیته حسابرسی نیست، بلکه به میزان استقلال و دانش مالی و حسابداری اعضاء بستگی دارد.

شواهد پژوهش حاکی از اثربخشی کمیته‌های حسابرسی و نقش با اهمیت آنها در بهبود کیفیت گزارشگری مالی و ایجاد ارزش برای ذی‌نفعان است. بنابراین کمیته حسابرسی به عنوان یکی از ارکان حاکمیت شرکتی و با توجه به یکی از نقش‌های اساسی آن در زمینه بهبود سلامت گزارشگری مالی می‌تواند با نظارت بر فرایند گزارشگری مالی و به‌ویژه گزارشگری پایداری، بر ارتقای سطح و کیفیت آن بیافزاید.

یافته‌های پژوهش می‌تواند مورد استفاده سهامداران و ذینفعان و همچنین نهادهای ذی‌ربط و تدوین‌کنندگان الزامات و استانداردها مانند سازمان بورس اوراق بهادار و سازمان حسابرسی قرار گیرد. بر این اساس به سازمان حسابرسی پیشنهاد می‌شود استانداردهای مرتبط با گزارشگری پایداری شرکت‌ها تدوین نماید. پیشنهاد می‌شود که سازمان بورس اوراق بهادار الزاماتی در زمینه افشاء گزارشگری پایداری برای شرکت‌ها تدوین نموده و معیار سنجشی برای ارزیابی میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها جهت تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان ارائه نماید و نیز شرکت‌ها را به سمت استقرار کمیته‌های مستقل گزارشگری پایداری در ارکان حاکمیت شرکتی آنها هدایت نماید. به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌شود که میزان افشاء گزارشگری پایداری را در صنایع مختلف بررسی نموده و مورد مقایسه قرار دهند. همچنین پژوهشگران آتی می‌توانند به بررسی تاثیر ویژگی‌های هیئت مدیره مانند میزان تحصیلات و دانش مالی آنها بر افشاء گزارشگری پایداری بپردازند. پژوهشگران آتی همچنین می‌توانند تاثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر سایر ابعاد گزارشگری مانند گزارشگری یکپارچه را مورد بررسی و آزمون قرار دهند. همچنین آنها می‌توانند به مطالعه نحوه و میزان افشاء گزارشگری پایداری در کشورهای مختلف پرداخته و موانع موجود در این زمینه در کشور را مورد بررسی و آسیب‌شناسی قرار دهند.

فهرست منابع

ایمانی‌برندق، محمد؛ کاظمی‌علوم، مهدی؛ عبدی، مصطفی. (۱۳۹۷)، بررسی تأثیر تنوع جنسیتی در هیئت مدیره بر احتمال وجود ضعف در کنترل‌های داخلی، حسابداری ارزشی و رفتاری، سال سوم، شماره ۵، صص ۲۶۳-۲۸۵.

برزگر، قدرت‌اله؛ حسن‌نتاج‌کردی، محسن؛ ملکی، دنیا. (۱۳۹۸)، بررسی اثر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، سال بیست و ششم، شماره ۱، صص ۱۹-۳۸.

خوزین، علی؛ طالب‌نیا، قدرت‌الله؛ گرگز، منصور؛ بنی‌مهد، بهمن. (۱۳۹۷)، بررسی اثر ساختار مالکیت بر توسعه سطح گزارشگری پایداری، حسابداری مدیریت، سال یازدهم، شماره ۳۶، صص ۱-۱۳.

رحمانی، علی. (۱۳۹۸)، ارزیابی اثربخشی حسابرسی داخلی در نظام راهبری، ماهنامه بانک ملی ایران، شماره ۲۶۶، صص ۴۰-۴۲.

عبدی، مصطفی؛ کردستانی، غلامرضا؛ رضازاده، جواد. (۱۳۹۸)، طراحی الگوی منسجم گزارشگری پایداری شرکت‌ها، پژوهش‌های حسابداری مالی، سال یازدهم، شماره ۴، صص ۲۳-۴۴.

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]

[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]

[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

کاشانی‌پور، محمد؛ فتحی، محمدرضا؛ فرجی، امید؛ رحمانی، محمد. (۱۳۹۹)، آینده‌پژوهی گزارشگری پایداری با به‌کارگیری رویکرد سناریونویسی، حسابداری ارزشی و رفتاری، سال پنجم، شماره ۲، آماده برای انتشار.

کاظمی‌علوم، مهدی؛ ایمانی‌برندق، محمد؛ عبدی، مصطفی. (۱۳۹۸)، بررسی تأثیر تنوع جنسیتی در هیئت مدیره و کمیته حسابرسی بر کیفیت سود، دانش حسابداری، سال دهم، شماره ۱، ۱۳۷-۱۶۸.

معصومی، سیدرسول؛ صالح‌نژاد، سیدحسن؛ ذبیحی‌زرین‌کلایی، علی. (۱۳۹۷)، بررسی تاثیر برخی از عوامل درون‌سازمانی بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌های دارویی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، حسابداری سلامت، سال هفتم، شماره ۱، صص ۱۰۳-۱۲۶.

معصومی، سیدرسول؛ صالح‌نژاد، سیدحسن؛ ذبیحی‌زرین‌کلایی، علی. (۱۳۹۷)، شناسایی متغیرهای مؤثر بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دانش حسابرسی، سال هجدهم، شماره ۷۰، صص ۱۹۵-۲۲۱.

مهرانی، ساسان؛ کرمی، غلامرضا؛ سیدحسینی، سیدمصطفی؛ جهرومی؛ مهتاب، (۱۳۹۴). تئوری حسابداری (چاپ اول)، تهران: انتشارات نگاه دانش.

Abbott, L., J. Y. Park, and S. Parker. 2000. The effects of audit committee activity and independence on corporate fraud. Managerial Finance 26 (11): 55-68.

Adams, R., J. de Haan., S. Terjesen, and H. van Ees. 2015. Board diversity: moving the field forward. Corporate Governance: An International Review 23 (2): 77-82.

Ajinkya, B., S. Bhojraj and P. Sengupta. 2005. The Association Between Outside Directors, Institutional Investors and the Properties of Management Earning Forecast. Journal of Accounting Research 43 (3): 343-376.

Alderman, H., K. Duncan., S. Kelly and R. McNamara. 2011. Performance of family firms during the global financial crisis: does governance matter?, paper presented in 3rd Conference on Financial Markets and Corporate Governance La Trobe University, Melbourne.

Allegrini, M. and G Greco. 2013. Corporate boards, audit committees and voluntary disclosure: evidence from Italian listed companies. Journal of Management & Governance 17(1): 187-216.

Al-Shaer, H. and M. Zaman. 2016. Board Gender Diversity and Sustainability Reporting Quality. Journal of Contemporary Accounting & Economics 12: 210-222.

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]

[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]

[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

Appuhami, R. and S Tashakor. 2017. The Impact of Audit Committee Disclosure: An analysis of Australian Firms. Australian Accounting Review 27 (4): 400-420.

Badolato, P.G., D.C. Donelson and M. Ege. 2014. Audit committee financial expertise and earnings management: the role of status. Journal of Accounting and Economics 58 (2): 208-230.

Barako, D.G., P. Hancock and H.Y. Izan. 2006. Factors influencing voluntary corporate disclosure by Kenyan companies. Corporate Governance: An International Review 14 (2): 107-125.

Baxter, P. and J. Cotter. 2009. Audit committees and earnings quality. Accounting & Finance 49 (2): 267-290.

Bedard, J. and Y. Gendron. 2010. Strengthening the financial reporting system: can audit committees deliver?. International Journal of Auditing 14(2): 174-210.

Bernardi, R.A., D.F. Bean and K.M. Weippert. 2002. Signaling Gender Diversity through Annual Report Pictures: A Research Note on Image Management. Accounting, Auditing & Accountability Journal 15(4): 609- 616.

Buallay, A., and J. Al-Ajmi. 2019. The role of audit committee attributes in corporate sustainability reporting: Evidence from banks in the Gulf Cooperation Council. Journal of Applied Accounting Research, 1-17.

Castelo Branco, M. and L. Lima Rodrigues. 2006. Communication of corporate social responsibility by Portuguese banks: a legitimacy theory perspective. Corporate Communications: An International Journal 11 (3): 232-248.

Chen, Y., J. Eshleman and J. Soileau. 2016. Board Gender Diversity and Internal Control Weaknesses. Advances in Accounting 32 (1):65-90.

Clarkson, P.M., Y. Li., G.D. Richardson and F.P. Vasvari. 2008. Revisiting the relation between environmental performance and environmental disclosure: an empirical analysis. Accounting, Organizations and Society 33(4): 303-327.

Clarkson, P. M., Y. Li, G.D. Richardson and F.P. Vasvari. 2011. Does it Really Pay to Be Green? Determinants and Consequences of Proactive Environmental Strategies. Journal of Accounting and Public Policy 30 (2): 122-144.

Crifo, P., E.Escrig - Olmedo, and N.Mottis. 2018. Corporate Governance as a Key Driver of Corporate Sustainability in France: The Role of Board Members and Investor Relations. Journal of Business Ethics.

Daily, C. M., S. T Certo and D. R. Dalton. 2000. Research notes and communications: International experience in the executive suite: the path to prosperity. Strategic Management Journal 21: 515-523.

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]

[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]

[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

Fama, E.F. and M. C. Jensen. 1983. Separation of ownership and control. The Journal of Law and Economics 26(2): 301-325.

Fatemi, A., M. Glaum and S. Kaiser. 2018. ESG performance and firm value: the moderating role of disclosure. Global Finance Journal 38: 45-64.

Frankel, R., S. McVay and M. Soliman. 2011. Non-GAAP earnings and board independence. Review of Accounting Studies 16 (4): 719-744.

Freeman, R. E. 1984. Strategic Management: A Stakeholder Perspective. Boston: Pitman Publishing. Governance. Accounting & Finance 50 (1): 171-195.

Gray, R., K. Kouhy and S. Lavers. 2008. Corporate social and environmental reporting: a review of the literature and a longitudinal study of UK disclosures accounting. Auditing and Accountability Journal 8 (2): 47-77.

Harjoto, M., I. Laksmana and R. Lee. 2014. Board diversity and corporate social responsibility. Journal of Business Ethics 1-20.

Herzig, C., T. Viere., R. Burritt and S. Schaltegger. 2006. Understanding and supporting management decision-making. South East Asian case studies on environmental management accounting. Stainability Accounting and Reporting, Springer, Dordrecht 491-507.

Hoitash, U., R. Hoitash and J.C. Bedard. 2009. Corporate governance and internal control over financial reporting: a comparison of regulatory regimes. The Accounting Review 84 (3): 839-867.

Isidro, H., and M. Sobral. 2014. The effects of women on corporate boards on firm value, financial performance, and ethical and social compliance. Journal of Business Ethics1-19.

Jensen, M. and W. Meckling. 1976. Theory of the firm: managerial behavior, agency costs and ownership structure. Journal of Financial Economics 3 (3): 305-360.

Jensen, M. 2001. Value Maximization, Stakeholder Theory, and the Corporate Objective Function. European Financial Management 7 (3): 297–317.

Jizi, M.I., A. Salama., R. Dixon and R. Stratling. 2014.Corporate governance and corporate social responsibility disclosure: evidence from the US banking sector. Journal of Business Ethics 125($): 601-615.

Karamanou, I. and N. Vafeas. 2005. The association between corporate boards, audit committees, and management earnings forecasts: an empirical analysis. Journal of Accounting Research 43(3): 453-486.

Kent, P., J. Routledge and J. Stewart. 2010. Innate and discretionary accruals quality and corporate governance. Accounting & Finance 50 (1): 171-195.

Kiron, D., N. Kruschwitz., K. Haanaes., M. Reeves., S. FuiszKehrbach and G. Kell. 2015. Joining Forces: Collaboration and Leadership for

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]

[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]

[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

Sustainability. MIT Sloan Management Review, the Boston Consulting Group, and the United Nations Global Compact. http://marketing.mitsmr.com/PDF/56380-MITSMR-BGC-UNGCSustainability2015.pdf?cid=1 (accessed January 12).

Kuzey, C., Uyar, A. (2017). Determinants of sustainability reporting and its impact on firm value: evidence from the emerging market of Turkey. Journal of Cleaner Production, 143, 27–39.

KPMG. 2011. KPMG international survey of corporate social responsibility reporting 2011. www.kpmg.de/docs/survey-corporate-responsibility-reporting-2011.pdf

Krishnan, G.V. and G. Visvanathan. 2007. Reporting internal control deficiencies in the post- Sarbanes-Oxley era: the role of auditors and corporate governance. International Journal of Auditing 11 (2): 73-90.

Laplume, A.O., K. Sonpar and R.A. Litz. 2008. Stakeholder theory: reviewing a theory that moves us. Journal of Management 34 (6): 1152-1189.

Leftwich, R.W., R.L. Watts and J.L. Zimmerman. 1981. Voluntary corporate disclosure: the case of interim reporting. Journal of Accounting Research 18 (1): 50-77.

Li, J., M. Mangena and R. Pike. 2012. The effect of audit committee characteristics on intellectual capital disclosure. The British Accounting Review 44 (2): 98-110.

Madi, H.K., Z. Ishak and N.A.A> Manaf. 2014. The impact of audit committee characteristics on corporate voluntary disclosure.Procedia-Social and Behavioral Sciences 164: 486-492.

Mangena, M. and V. Tauringana. 2007. Corporate compliance with non-mandatory statements of best practice: the case of the ASB statement on interim reports. European Accounting Review 16 (2): 399-427.

Mangena, M., and R. Pike. 2005. The Effect of Audit Committee Shareholding, Financial Expertise and Size on Interim Financial Disclosures. Accounting & Business Research, 35 (4): 327–349.

Mistry, V., U. Sharma and M. Low. 2014. Management accountants' perception of their role in accounting for sustainable development: an exploratory study. Pacific Accounting Review 26 (1): 112-133.

Naciti, V. 2019. Corporate governance and board of directors: the effect of a board composition on firm sustainability performance. Journal of Cleaner Production, 237, 1-18.

Neifar, S. and A. Jarboui. 2018. Corporate governance and operational risk voluntary disclosure: evidence from Islamic banks", Research in International Business and Finance 46 (1): 43-54.

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]

[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]

[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

Persons, O.S. 2009. Audit committee characteristics and earlier voluntary ethics disclosure among fraud and no-fraud firms. International Journal of Disclosure and Governance 6 (4): 284-297.

Petra, S. T. 2005. Do outside independent directors strengthen corporate boards? Corporate Governance: The international journal of business in society 5 (1): 55-64.

Pucheta-Martınez, M.C., and C. De Fuentes. 2007. The Impact of Audit Committee Characteristics on the Enhancement of the Quality of Financial Reporting: An Empirical Study in the Spanish Context. Corporate Governance: An International Review 15 (6): 1394–1412.

Rao, K. and C. Tilt. 2016. Board diversity and CSR reporting: an Australian study. Meditari Accountancy Research 24 (2): 182-210.

Ray, S., B. Ray Chaudhuri. 2018. Business group affiliation and corporate sustainability strategies of firms: an investigation of firms in India. Journal of Business Ethics 153 (4): 955-976.

Rezaee, Z. 2016. Business Sustainability Research: A Theoretical and Integrated Perspective. Journal of Accounting Literature 36: 48-64.

Rezaee, Z. 2017. Corporate Sustainability: Theoretical and Integrated Strategic Imperative and Pragmatic Approach. The Journal of Business Inquiry 16: 60-87.

Samaha, K., H. Khlif and K. Hussainey. 2015. The impact of board and audit committee characteristics on voluntary disclosure: a meta-analysis. Journal of International Accounting, Auditing and Taxation 24 (1): 13-28.

Sharma, U. and M. Kelly. 2014. Students' perceptions of education for sustainable development in the accounting and business curriculum at a business school in New Zealand. Meditari Accountancy Research 22 (2): 130-148.

Sultana, N., M. Van der and J.L. Zahn. 2015. Earnings conservatism and audit committee financial expertise. Accounting & Finance 55 (1): 279-310.

Tilling, M. V. 2004. Some Thoughts on Legitimacy Theory in Social and Environmental Accounting. Social and Environmental Accountability Journal 24 (2): 3-7.

Vafeas, N. 2005. Audit committees, boards, and the quality of reported earnings. Contemporary Accounting Research 22 (4): 1093-1122.

Waddock, S.A. and S.B. Graves. 1997. The corporate social performance–financial performance link .Strategic Management Journal 18 (4): 303-319.

Weber, M. 2008. The Business Case for Corporate Social Responsibility: A Company- Level Measurement Approach for CSR. European Management Journal 26 (4): 247-61.

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]

[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]

[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]

Wijen, F. 2014. Means Versus Ends in Opaque Institutional Fields: Trading off Compliance and Achievement in Sustainability Standards Adoption. Academy of Management Review 39 (3): 302-323.

Wilburn, K. and R.Wilburn. 2013. Using global reporting initiative indicators for CSR programs. Journal of Global Responsibility 4 (1): 62-75.

Woidtke, T. and Y.H. Yeh. 2013. The role of the audit committee and the informativeness of accounting earnings in East Asia. Pacific-Basin Finance Journal 23 (1): 1-24.

Yuen, C.Y, M. Liu., X. Zhang and C. Lu. 2009. A Case Study of Voluntary Disclosure by Chinese Enterprises. Asian Journal of Finance & Accounting. 1(2): 118-145.

Zhang, J. Q. , H. Zhu and H. B. Ding. 2013. Board composition and corporate social responsibility: An empirical investigation in the post Sarbanes-Oxley era. Journal of Business Ethics 114 (3): 381–392.

Zou,Z., Y. Wu., Q. Zhu and SH. Yang. 2018.. Do Female Executives Prioritize Corporate Social Responsibility? Emerging Markets Finance and Trade 2965-2981.

[Downloaded from aapc.khu.ac.ir on 2024-05-10]

[DOR: 20.1001.1.24767166.1399.5.9.11.3]

[DOI: 10.29252/aapc.5.9.335]